

Български Книжици.

пoврeмeннo cпиcаниe

нa

БЪЛГАРСКИ-ТЪ КНИЖНИЦИ.

Урежда са

отъ

ДИМИТРИА МУТЪЕВА.

ЧЯСТЬ II.

ЮЛНА: КНИЖКА ВТОРА.

Съдържаниіе:

- I Българска-та Іераршія была независима отъ гръцкѣ-тъ царо-грашкѣ Іераршіѣ.
- II Въпроси прѣдложени отъ Българи-тъ на Папѣ-тъ.
- III Турски Приказки.
- IV Рѣчь Профессора Зеленецкаго.
- V Мысли отъ Н. Касапскаго.
- VI Български народни пѣсни.
- VII Съвременна Автопись.

БЪЛГАРСКИ-ТИ КНИЖИЦИ:

издаваѣтъ ся два пѣти въ мѣсяць-тъ на 5 и 20 число.

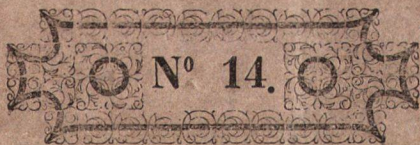
Цѣна-та на годишно-то издание (24 Книжки) іе:

Въ Цариградѣ 5 медж. сребрѣни.

По всичко-то Турско 5 $\frac{1}{2}$ м. ср.

Въ Сръбійѣ, Влашко и Молдавіѣ 6 меджид. сребрѣни.

Една-та Книжка сама $\frac{1}{2}$ м. среб.

ЦАРИГРАДЪ — ГАЛАТА

Въ Книгопечатницѣ-тъ на Д. Цанкова и Б. Миркова.

1858.

ИЗВѢСТІЕ.

Онѣя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ десять турскѣ лири, ще земѣтъ догдѣ сѣ живи безъ никаквѣ заплатѣ Българскѣ-ти Книжници и по ѣдно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ, кой-то ще издаде Българ. Книжнина.

Онѣя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ пять турскѣ лири, ще земѣтъ догдѣ сѣ живи съ половинѣ заплатѣ Българскѣ-ти Книжници и по ѣдно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ.

Онѣя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ ѣднѣ лирѣ турскѣ ще земѣтъ догдѣ сѣ живи безъ заплатѣ по ѣдно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ не поголѣмѣ отъ 5 (пять) типографическѣ листа, като заплати разности на возеніе-то имѣ, а за по голѣми-ти, ако ги приѣмѣтъ, ще заплащѣтъ относительно повече-то отъ пять-тѣхъ типографическѣ листа: а за Периодическо-то Списание ако го земѣтъ, ще плащѣтъ ѣдно бѣло меджидіе по малко.

Б. Д. Главно-то Настоѣтелство на Българ. Книжнина имѣ си печатѣ, и все, що сѣ дава отъ странѣ-тѣ му-было записѣ или книгѣ-ще носи должнѣй печатѣ. Безъ тоѣа печатѣ всичко дадено отъ странѣ-тѣ му чете сѣ незаконно.

Българскы Книжици.

ЧАСТЬ II.

1858. ІУЛИА.

КНИЖКА ВТОРА

КРАТКО НАЧЕРТАНИЕ

За това, що Българско Архієпископство и църковно свещенноначаліе нѣко не зависѣло отъ Цариградскаго Патріарха въ стары времена а именно отъ 535 до 1767

година отъ Ар. Б-дана.

(Вижъ Час. II. Книж. № 12, страницъ 159.)

II

Царь Българскый, Борисъ Звеничь, ²¹⁾ преименованный въ святое Кръщеніе на Михаила, щомъ пріе (между 858 и 864 години) Христіанска вѣра, начина да я распространява и между подвластный ему народъ и да ся гыжа за да устрои въ царство свое една само-

²¹⁾ Бориса така Савелій Ростесл. го нарича въ свой Сборникъ. —

стоятелна църковна Иерархія или Священноначаліе. Овъй благочестивый Царь пожела да види въ тая Иерархія едногo върховнагo уредача и расправача на църковны-тѣ дѣла не токмо подобнагo на оныя Архіепископи, кои-то са занимавали въ овия страны Охридска Архіепископска Столнина, до това време, докѣ беха не навалили тамо Българе — Идолопоклонници, и за кои-то Архіепископы Борисъ, безъ сомнѣніе, можеше да знае, ако не отъ стары разкази, то отъ първы свои вѣроучители Кирилла и Меѳодія, но и съ титло и права Патріаршески. Зарадъ да сполучи желаемо-то Борисъ първо прати свои посланицы съ писменна просба къ Папа Николай първаго ²²⁾, а послѣ него къ преемника неговаго

²²⁾. Consil. ed. M. DC. XLIV Resp. Nicol. Papae ad Consulta Bulgarorum. Baron. ad an. 866. Christ. Orient. T. II, pag. 99. Царств. Българ. у Будиму 1844 стр. 31. —

И тука ся прогледва нѣкоя си зависимость отъ Папа. Но не ли е естествено да просиме у други това, що сами немаме, и особено въ случай вѣры и Церкви? Не ли нѣколичина Епископи производятъ изъ подолный духовный чинъ равнаго себѣ Епископа? Но ще пыта нѣкой: защо Борисъ просилъ е изъ Римъ? И това не е удивително. Понеже първо зашто-то Епархія Българскаго Царства, какъ-то по горѣ казахме, са были въ Округъ Папскій, друго, зашто-то Папска пропаганда поуспѣшно дѣйствувала на Болгарскаго царя послѣ обращаніе-то му въ Христіанство. Но главна, чинимися, причина е, що Римъ, докѣ не бѣхъ ся раздѣлили църкви-тѣ, бѣше представитель на всички други църкви и предъ нихъ предпочтень

Адриана втораго ²³⁾). Но не сполучивши отъ нихъ желаніе-то си, Борисъ ся обърна за това къ Цариградска Църква, и въ 871-година испъдивши изъ Българія, на-ходившееся тамо Римско духовенство ²⁴⁾, прие изъ Цариградъ Архіепископа съ священный Клиръ, какво-то казва за това Константинъ Багрянородный въ жизнеописаніе на дѣда му Василя Македоница ²⁵⁾.

Таковымъ начиномъ Борисово желаніе исполнилося, — Българія ся удостои да има изъ Цариградъ едного распоредача на църковны-тѣ дѣла съ право независимости какъ отъ Цариградска, така и отъ Римска Църкви. Въ това можеме да ся увѣриме и изъ жизнеописаніе Святаго Климента ²⁶⁾ Архіепископа Българскаго, що Българскій Царь Борисъ възводилъ е на Архіепископска степенъ подвластны-тѣ си Епископи, но не ся споминя, да е ималъ онъ нѣкое сношеніе съ Цариградъ за това нѣщо ²⁷⁾. Това исто подтверждава и Нилъ Доксепатрій коги говори: » Кипръ и Българія ся называтъ Архіепископи, понеже они са независими » а подолѣ открыто онъ казва: » она, сирѣчь, Българія, не подлежала е ниедному отъ повысоки Престоли, но самовластно руководила-

²³⁾ Baron. ad an. 869 Hist. Fleuri T. XII Lib. LI, § XLIII. pag. 437 et 438. Epist Innocent III Rom. pont. epist. gest. T. I, p. 32.

²⁴⁾ Hist Fleuri lib. LII, §. XVI, pag. 522 et. 523.

²⁵⁾ Memor. popul. Stritt. T. II, pag. 574. Chronic. Philippi Сургії pag. 132.

²⁶⁾ Овий е Свят. Климентъ Охридскій, на кого-то святи мощи ся находятъ и сега цѣлокупни въ Охридска Соборна или Патріаршеска Църква.

²⁷⁾ Calendæ Assem. T. III, pag. 145. Гласникъ. Друж. Србско словес. Свезка II. стр. 57—59.

ся и въ нея съвършавало ся рукоположеніе отъ нейзинитѣ си Епископи...» И никогда не была подчинена она на Константинопольска Църква »²⁸⁾). Но ако и да е ималъ Борисъ или Архіепископъ Българскій нѣкое списваніе съ Цариградски Патріархи и Царе, кое-то нигдѣ не ся споминя, то могло и може да ся почита за едно то-кмо взаимно общеніе на Църкви-тѣ, а не за непосред-ственно подчиненіе. Това бива и сега между Църкви-тѣ, кои-то са отдѣлни една отъ друга и политически и Священноначалнически. — Що Борисъ е приелъ изъ Цариградъ Архіепископа съ право независимости отъ Цариградска-то Патріарха, въ това доста ны увѣрва и внукъ Царя Василя Македонца Константинъ Багрянородный. Онъ, описъваючи дѣла-та и заслуги-тѣ, що е учинилъ дѣдо му заради Исусъ-Христовъ Църква, говори: »Василій увѣщавалъ е Българе да прииматъ Архіепископа изъ Константинополь съ право да ся посвящаватъ Епископи внѣтре въ Българія и да иматъ они Епископи-тѣ си у себе си. »²⁹⁾). Сказавши това Константинъ Багрянородный, не казва, чи овый Архіепископъ ся е далъ отъ Царя Василя и ся е приелъ отъ Бориса съ условіе, да е зависимъ отъ Константинопольски Патріарха и Царя, или да е подчиненъ Цариградской Великой Църкви, казвото е искалъ Папа Николай първый³⁰⁾), а слѣдователно не показвали ся изъ това, що въ лице даннаго изъ Цариградъ Архіепископа Българско Архіепископство

²⁸⁾ Leo Allat. de consens. Lib. I, Cap. XXV § 4. (citat).

²⁹⁾ Мемор. popul. Т. II, pag. 574.

³⁰⁾ Глѣдай по горѣ 22-й цитатъ. —

15/22
900/158
26
24

было е облечено пакъ съ тая иста независимость и самостоятельность, съ кои-то Царь Юстиніанъ беше облекалъ Охридско Архіепископство надъ тия исты области, кои-то въ ово време и составляваха Царство Българско? И не ся ли проявява изъ това възобновленіе на Юстиніанови-тъ права Охридской Архіепископїи въ лицѣ Българскаго Архіепископа; кои-то права нѣколко послѣ ся показаха именно въ лицѣ Архіепископа Охридскаго, всея Болгарїи и прочихъ областей, кои-то усвои Юстиніанъ на Охридска Архіепископїя? И вѣистина во време Бориса такова Българскій Архіепископъ былъ е Агаѳонъ, кой-то какво-то представитель на Българска Църква присутствовалъ е съ свой клиръ на Фотіевъ съборъ въ 879 — година и ся е подписалъ на мѣсто-то, гдѣ са се подписали други автокефали или независими Митрополити ³¹). Въ това исто време Папа Іоаннъ Осмый писалъ е Константинополскимъ Царемъ да ся не мѣшати въ Болгарїя, и сключивалъ е Бориса или Мѣхалла Царя Българскаго да ся подчини на Римскій Престоль ³²), а отъ Патріарха Цариградскаго Фотїя искалъ е рѣшительно чрезъ свои Легати (посланницы), за да ся не бръка онъ въ дѣла на Българска-та Църква, никого да не посвящава въ нея и да не праща въ Болгарїя никаковъ Омофоръ. Но изъ тия исты папски писма видиме, що ако и изrekli Византїйски-тъ Царіе да

(³¹) Calend. Asseman. T. III, pag. 138. — Кирилъ и Методїй Добровскаго стр. 63. —

(³²) Epist. Papae Ioannis VIII—CLXXIV, CLXXV, et CCXCVII.

е България въ Папска власть ³³⁾, обаче не ся види да ги послушалъ Михаилъ Царь Българскій, нито да ся е подчинилъ на Римскій престолъ ³⁴⁾, а Патріархъ Фотій на исканіе-то Папско соборно отговорилъ е на Папски-тъ посланници: » Мы не сме пратили въ България никаковъ Омофоръ, нито сме посвящавали тамо нѣкогоси » ³⁵⁾.

Итака, ако Царь Василій Македонецъ увѣщалъ Българе-тъ да приематъ изъ Цариградъ Архіепископа съ право да посвящава внѣтре въ Българско Царство епископи и Българе-тъ да си иматъ тыя епископи у себе си; ако Папа Іоаннъ VІІІ-й искаше да има България въ свой округъ и да быде подъ негово распоряженіе и не можеше да сполучи желаніе-то, а Патріархъ Фотій предъ всичкій съборъ и предъ Папски посланници исповѣдалъ, що онъ не е простиралъ, нито простира свое вліяніе на Българска Църква: то очевидно, истинно и вѣрно е, чи Българска-та Църква приела е изъ Цариградъ първаго своего Архіепископа съ права независимости, по коя-то онъ не былъ подчиненъ ни на Цариградъ ни на Римъ.

(Продълженіе слѣдува).

(³³⁾ Ejusdem Epist. CCLI.

(³⁴⁾ Ejusdem Epist. CCLXXVII.

(³⁵⁾ Hist. Fleuri T XII, Lib. LIII, §. XIII, pag. 687.

ВЪПРОСИ ПРЕДЛОЖЕНИ ОТЪ БЛЪГАРСКИ-ТЫ
ПОСЛАННИЦЫ РИМСКОМУ ПАПИ, НИКОЛУ I,
И НЕГОВИ ОТГОВОРИ 866 л.¹⁾

(СЪОБЩИЛЪ I ГРУЕВЪ)

Г. А. Ф. Хылфердингъ печати въ 1856 л. у Москвѣ
първъ-тъ часть отъ свои-ты *Писма за Историѣ-тъ на
Сръбы-ты и Блгары-ты*; въ тѣхъ книгѣ, у кои-то из-
лага повече живота на Блгары-ты и златно-то врѣмя
на Блгаріѣ, намиратъ ся доста любопытны работы,
кои-то говорятъ за нашиѣ-тъ древность. Добрѣ бы было
да ся прѣведе и печати тая книга и на Блгарскый я-
зыкѣ; нѣ доклѣ стане това не ще да е излишно да прѣд-
ставимъ на читатели-ты на Книжицы-ты нѣкои страници
изъ тѣхъ интереснѣ книгѣ.

Борисъ откакъ утвърдилъ Христіанство-то въ Бл-
гаріѣ отъ страхъ, види ся, да не подпадне Блгарія, по
вліяніе-то на Гръцко-то духовенство, подъ зависимость
отъ Цариградъ, обрѣнѣлъ ся кѣмъ Римскый папѣ, Нико-
лая I и Германскый царь Лудовика. Той знаѣлъ за ра-
спрѣ-тъ, коя-то вече отъ четири годинѣ владала измежду
Цариградскѣ-тъ и Римскѣ-тъ цркви, по причинѣ, че

¹⁾ Responsa ad Consulta Bulgarorum ecl. Hardouin, Acta Con-
ciliorum, V. 353—386.

Фотій станѣлъ патр архъ. За то съ богаты поклонъ Борисъ испратилъ въ Римъ посланницы за да поклонять измежду други-ты дарове св. Петру, бронъ (ризницъ), у коѣхъ-то ся борилъ Борисъ противъ побунены-ты при-врѣженцы на идолопоклонство-то.

Посланници-ти Българскы прѣдложижъ нѣколко въ-проси, на кой-то папа-та за отговоръ даде подробны на-ставленія и испрати Борису двама Епископа Павла и Формоза.

Пытанія-та отъ Българы-ты и отговори-ти на папѣ-тъ прѣдставляватъ толкова си любопытны указанія врѣху живота, нѣравы-ты и понятія-та на стары-ты Българы; и по тѣхъ весма добръ ся разбира и политика-та на Римскый дворъ камъ Българы-ты, на кой-то владѣтели-ти непрѣстанно трѣсили да бѣдѣтъ въ съѣзъ съ него, за то за полезно мыслимъ да упознаемъ читатели-ти съ тѣхъ. Мы, колко-то е възможно, скратихме пытанія-та и отговори-ты, и изоставихме само тия членове, кои-то имать никаквѣ историческѣ важность.

• На Ваши-ты пытанія (така начина папа-та да отговаря на Българы-ты) не ще да трѣбува много да отговаряме: съ помощь Божіѣхъ мы ви пращаме книги на Закона Божій, и опрѣдѣлили сме за вашѣ-тъ земѣ, до славный ви Краль, нашъ любезный сынъ, достойны посланники, кои-то щѣтъ вы научать, и дали сме имъ по-трѣбны-ты книги.

Пытаніе на Българы-ты. Нашій Господаръ жае да познае и да научи Христіанскый законъ, та моли да му го изложите.

Отговоръ отъ папѣ. Хубаво желаніе: нѣ за да ся изложи подробно Христіанскый законъ, потрѣбно бы было

да ся напишѣтъ безбройны книги; а пакъ същина-та му състои въ вѣрѣ и добры дѣла.

П. Сгрѣшили ли сме като погубихме съ дѣтца-та имъ заедно главатары-ты на бунтовницы-ты, кои-то ся бѣхъ подвигнали у насъ противъ Христіанство-то?

О. Сгрѣшили сте, повече потова, че сте истрепали невинны-ты имъ дѣтца, и общо много люто и кораво сте работили; нъ понеже това сте направили отъ ревность и отъ незнаяніе, то, ако ся покаете, ще ви ся упрости.

П. Что да правимъ тыя, что оставять Христіанскій законъ?

О. Длъжность на Христіанскы-ты владѣтели е да ги наказвать.

П. Что да правимъ тыя, кои-то не прѣстаятъ отъ да приносятъ жрѣтвы и да ся кланятъ на идолы-ты?

О. Трѣбува да ги съвѣтувате, нъ насила да ги не накарвате (да стоятъ христіане) и да ся не мѣшатъ съ тѣхъ.

П. Что да правимъ тыя, кои-то смѣхътъ въ проповѣди-ты си да прѣстѣпять Апостолскѣ-тъ наукѣ?

О. Да бждѣтъ прокляти (анатема); нъ не е ваша — мірянска — работа да сждите такыва хора.

П. Что да чинимъ съ нечестивы-ты книги, что сме пріяли отъ Сарацины-ты (нехристіа ~~и~~) и ги имаме у насъ?

О. Непрѣмѣнно изгорѣте ги.

П. Нѣкой си Евреинъ, не знаемъ каква е вѣра, Христіанска ли е или поганска (utrum christiano an pagano), много хора у насъ покрести. Что да правимъ съ тѣхъ?

О. Ако е свръшено крещеніе-то въ имя на Св.

Троицѣ или Христа, тогава е право, нѣ само трѣбува да испытате Евреина и да разберете да ли е наистинѣ христіанска вѣра.

П. Нѣкой-си Гръкъ, лъжецъ показа ся за попъ и покръсти мнозина у насъ; нѣ като разбрахме измамъ-тъ, мы нардихме та му отрѣзохъ носа, уши-ты, бихме го и испадихме го. Добръ ли сме направили или трѣбува да ся каемъ?

О. Вы имате ревность Божію, нѣ не по разумъ: за-что-то работа-та е да ся глѣда, не кой е кръстилъ, нѣ въ чіе имя е кръстилъ. Трѣбува да ся покаете.

П. Тія, что-то е кръстилъ той, кръстени ли сѣ?

О. Така е, ако сѣ кръстени въ имя-то на святѣ и нераздѣлнѣ Троицѣ.

П. Женены попове трѣбува ли да дръжимъ или да ги прогонимъ?

О. Ако и да сѣ достойни за всяко прѣдумваніе,¹⁾ нѣ могатъ ся дръжѣ.

П. Можимъ ли си постави Патріархъ?

О. На това неможемъ ви отговори наздраво докль ся не врънѣтъ отъ при васъ наши-ти посланници. За прѣвѣ-пѣтъ сега имайте си Епископъ, послѣ кога ся распро-страни по васъ христіанство-то и кога ся поставятъ надъ отдѣлни цркви Епископи, тогава може единъ отъ тѣхъ да ся избере, ако не за патріархъ, а то поне за Архіепископъ.

¹⁾ Тука ся съгледва вече у Папъ-тъ исканіе да въведе безженство на священници-ты, нѣ още не смѣ рѣшително да отечѣ.

П. Кой трѣбува да постави Патріарха?

О. *Меншее благословляется большимъ*: той трѣбува да ся постави отъ прѣвосвященника (pontifice) на прѣстола на св. Петра.

П. Колцина истинскы патріарха има?

О. Римскый, Александрійскый и Антиохійскый, ко и-то сѣ отрядени отъ Апостолы-ты, а на Цариградскый и на Іерусалимскый дава ся тая титла само зарадь почестъ.

П. Кой патріархъ е второй слѣдъ Римскаго?

О. *Александрійскый*

П. Прѣзь посты трѣбува ли всякой день да ся при-
чящаваме?

О. Молимъ Бога да бѣде така, нѣ пазѣте да ся не причящавате недостойно.

П. Грьци-ти ни бранять да ся причящаваме безъ
поясъ; така ли е?

О. То нѣма никакво значеніе.

П. Грьци-ти ни казвать, че у тѣхнѣ земѣ ся вари
Муро па ся распраца по всичкѣ-тѣ земѣ; истина
ли е това?

О. Не е.

П. Грьци-ти казвать, че было грѣхота да стоимъ въ
черковѣ безъ да си скръстимъ рѣцѣ; истина ли е?

О. Не е; то не значи ничто.

П. Грьци-ти ни бранять да влизаме въ черковѣ съ
платненѣ везкѣ (*ligatura lintei* члма?), коѣ-то мы носимъ на
мавѣ; така ли е?

О. Имѣть правдѣ.

П. Кога ся служи служба Божія па ся расчюе, че
вепріятель напада, что да чинимъ?

Г. Кривтсѣвъ

О. Трѣбува да ся сврши добро-то дѣло, чтомъ ся покаже прѣва възможность.

П. Кога сме на войскѣ, въ войнишкый логоръ, не можемъ да врышимъ отрядены-ты молитвы: въ такъвъ случай что да правимъ?

О. Не, наопаки, колко-то има повече непріатели и опасности, толкова повече трѣбува да ся молиме.

П. Быва ли да посвящаваме въ черковѣ прѣвы-ты плодове отъ земь-тѣ (*fruges novas et rerum primitias*)?

О. Быва.

П. Быва ли да ся работи въ сѣботѣ или въ недѣль?

О. Въ сѣботѣ Хрыстіани-ти работять.

П. Кога ся зачюе, че трѣбува да ся иде на бой противъ непріатель, трѣбува ли да тръгнемъ тояси-чясъ, или има дни, въ кои-то не бива да ся тръгне?

О. Въ всички дни бива, освѣнь великы праздницы, ако нѣма особенѣ нуждѣ.

П. Въ великы посты бива ли да ся ходи на бой?

О. Само въ крайнѣ нуждѣ.

П. Въ праздникъ и въ великы посты бива ли да ся осѣди чловѣкъ на смръть, ако е повиненъ за това?

О. Въ тыя дни трѣбува да ся удръжате отъ всички свѣтскы работы.

П. Въ великы посты бива ли да ся ходи на ловъ? — да ся играе и весели? бива ли да ставать сватѣ?

О. Никакъ.

П. Гръци-ти казвать, че не бива да ся кѣпемъ въ срѣдѣ и пятокъ у банѣ (*balneari*): истина ли е това?

О. Не, бива да ся кѣпете.

П. Кога-то погыне нѣкой на войскѣ па поискать

роднины-ты му, бива ли да го прѣнесемъ и зако-
паемъ дома?

О. Быва.

П. Грыци-ти имѣть обычай да врачювать (баѣть),
спр. тѣи турять еднѣ клечкѣ дръвенѣ у залупенѣ книгѣ,
та ѣѣ отварять; добро ли е това?

О. Не.

П. На болны-ты по насъ врѣзвать около шнѣ-тѣ
крѣпѣ (*ligaturam quamdam*) за да оздравять: чини ли
тоя обычай.

О. Не чини.

П. У насъ е останѣлъ отъ нѣкога си, прѣди да ся
покрѣстимъ, единѣ камыкѣ, отъ кой-то болни-ти зимать
по малко, па нѣкой пѣтъ и намирать лѣкѣ, а нѣкога не
намирать. Что да го сторимъ?

О. Врѣѣте го.

П. Кога-то нашій Господаръ, по обычая си, сѣдне
да яде, на столицѣ на трапезѣ (*in sedili ad mensam*), никой
не сѣда съ него, па ни жена му, а мы сѣдаме по на-
да-
лечъ *in sellis* (на сѣдла?) и ядемъ на одѣра. Что да
правимъ сега?

О. То не е черковна работа, нѣ не е добѣръ обычай.

П. Трѣбува ли да носимъ долги дрехы (*femoralis*)
(гащы?)?

О. Това пытаніе не е за насъ; нѣ вы ако щете у
всичкы вѣнѣкашны дрѣбусачы да сте равни съ христіаны-
ты, то ви казваме, че по нашій обычай, такыва дрехы
носятъ мѣжѣ а не жены. А вы правѣте както щете.

П. Кои животны и птицы бива да ядемъ?

О. Всичкы.

П. Трѣбува ли на отговяваніе зарань рано да ядемъ?

О. По нашій обычай никой не яде до 3-ій чась.

П. Мы желаемъ отъ васъ (цапо) да приедемъ гражданскы законы.

О. Потрѣбны-ты за това кнѣгы мы на драго срьдце быхме ви пратили, ако бѣхте имали чловѣкъ да ви гы растѣжува. А оныя кнѣгы, что-то сме прѣдали на наши-ти посланницы, не трѣбува да останѣтъ у васъ, да не бы гы тѣжувалъ нѣкой криво, или нарочно да имъ искривява разума наопачина.

П. Быва ли да ся дръжатъ по двѣ жены, а ако не быва, что да правимъ тыя, кои-то гы имать?

О. Ти трѣбува да останѣтъ съ прѣвѣ-та си женѣ и, притова да ся очистятъ съ покаяніе.

П. Кои поясы отъ родъ трѣбува да пазимъ при женитѣхъ-тѣхъ?

О. По черковны-ты уставы.

П. Можемъ ли, както и отнапрѣдъ, да даваме на наши-ты съпрѣжы (*conjugibus*) въ наслѣдіе (*in dotem*) злато, срьббро, волове, кони и др. ?

О. Можете.

П. Какво да правимъ тыя, что ся двигать врѣху владѣтеля?

О. Какво наказаніе имъ ся стои вы щете видите отъ пратены-ты вамъ законы; а отъ Господара пакъ зависи да го помилва.

П. Какъ да сѣдимъ единъ свободенъ чловѣкъ, кога утече изъ отечество-то на го уловимъ?

О. По законы-ты; нѣ свободенъ, по никаквѣ дѣлѣжность незадрѣжанъ чловѣкъ, ничто не скривява ако си остави отечество-то, както и Авраамъ.

П. По нашій обычай у насъ всякого стои стража на границѣ-тѣ на земѣ-тѣ ни, па ако нѣкой робъ или свободенъ чловѣкъ прѣбѣгне прѣзь прѣдѣлнѣ-тѣ браздѣ, то стражари-ти го убивать веднага. Какво мыслите за това вы (папо)?

О. Видите у законы-ты что трѣбува да правите въ такъвѣ слѹчай; нѣ кога-то вы до сега лесно сте убивали всякого, така сте длѣжни сега, кого-то е възможно, да милувате и да оставяте да живѣе.

П. Какъ трѣбува да сѣдимъ отцеубійцѣ?

О. По законы-ты; ако ли ся скрие такъвѣ въ черковѣ, тогава сѣдѣ-тѣ препаде на мѣстный Епископъ или на священника.

П. Какъ трѣбува да сѣдимъ тогова, кой-то е убилъ роднинѣ или другара си.

О. По законы-ты.

П. Что трѣбува да правимъ неволень убійцѣ?

О. По Црьковны-ты правила.

П. Какво да правимъ тогова, кой-то убіе или осакати нѣкого въ піянство?

О. Прѣпорѣчае ви милость.

П. Какъ да сѣдимъ тогова, кой-то скопи нѣкого? кой-то увлѣче мѣжъ или женѣ? кой-то открадне овцѣ? кой-то ся улови съ чюждѣ женѣ? кой-то си смѣси кръвь съ роднинѣ?

О. По законы-ты.

П. Что да правимъ роба, кога побѣгне отъ Господара си па самъ ся поврне пакъ?

О. Трѣбува да ся прости.

П. Что да правимъ на женѣ, коя-то помысли зло на мѣжя си, или направи или рѣче?

О. Трѣбува да ъ прощавате, а да ъ напущате само кога изневѣри вѣрность-тъ брачнѣ.

П. Что да правимъ лъжливѣ-ты клеветницы?

О. Прѣпорѣчѣме ви милость.

П. Какво да правимъ роба, кой-то наклевети господаря си прѣдъ царя?

О. Господъ зарѣчѣ да прощаваме зло-то.

П. Быва ли да ся сѣди нѣкому зарадъ смъртны грѣхове и прѣстѣпленія?

О. Быва, нѣ духовны-ты лица не бѣва вы да сѣдите.

П. По нашій обычай, кога-то уловятъ обирачъ или разбойникъ, па той не ще да ся исповѣда работы-ты, то сѣдѣя-та го бѣе по главѣ съ тоягъ и бѣде го по ребра-та съ желѣзны шишове, доклѣ ся исповѣда: какъ да правимъ сега?

О. Това не трѣбува никакъ да правите: трѣбува доброволно да си искаже.

П. У насъ имане обычай, за каквѣ-да было клятвѣ да турятъ на срѣдѣ сабѣж (spatham in medium afferre) и въ неж да ся клѣнѣтъ; сега въ что да ся клѣнемъ?

О. Въ Бога и Евангеліе-то.

П. Что да правимъ кога-то нѣкой кривдѣ чловѣкъ убѣгне та ся скрие въ черковѣ?

О. Не бѣва да го искарвате оттамъ на силѣ.

П. Съ единъ народъ, кой-то жѣлае да живѣе съ насъ въ миръ, какъ трѣбува да направимъ и да назимъ миръ?

О. Миръ да ся направи трѣба всякакъ, нѣ понеже това зависи отъ различни обстоятелства, кои-то трѣбува да ся знаѣтъ, то въ всякой случай трѣбува да имате прѣдъ очи добро-то на прѣвѣж-тъ.

П. Ако христіанскый народъ развали мира, кой-то е подвръзанъ съ насъ, что да правимъ тогава?

О. Трѣбува да пазите мира до колко-то ся може.

П. Быва ли да врзваме договоръ съ невѣрницы-ты?

О. Христіане-ти не трѣбува да заключаватъ договори съ невѣрницы и да имѣть съ тѣхъ пріятелство: миръ и пріятелство съ тѣхъ само тогава е дозволено, кога-то съ това ся мѣри да ся изведѣтъ на истинѣ.

П. Что да правимъ тыя, кои-то прѣди боя побѣгнѣтъ, и тыя, кои-то не слушаютъ кога имъ ся заповѣда да идѣтъ на бой?

О. Въ всякой случай трѣбува да ся умягчава строгостъ-тъ на закона, ако не е възможно да ся помилвать.

П. У насъ има обычай Господарь-тъ да праща прѣди да ся подкачи бой чловѣкъ вѣренъ и благоразуменъ за да прѣгляда оружіе-то, кони-ты и все, что е потрѣбно за бой, па у кого-то ся случи да не е това всичко въ добъръ рядъ, то го наказвать; а сега какъ да правимъ?

О. Нашій съвѣтъ е да ся обръщате отъ тѣлесный бой на духовный, па както напрѣдъ что сте прѣглядали оружіе-то противъ видимы-ты непріатели, така сега да прѣглядвате оружіе-то духовно (добры-ты дѣла) противъ невидимы-ты непріатели.

П. Напрѣдъ мы глядахме да начнемъ бой въ извѣстны дни и часове (*dies et horas observare*) баяхме (*incantationes*), правяхме игры, пѣсни и различни налучванія (*nonnula auguria*): а сега какъ да правимъ?

О. Привыквайте имя-то Божіе, ходѣте въ черковѣ, исповѣдайте ся и причащавайте ся; отваряйте тѣмницы, расковавайте оковы, освобождавайте робы, особено сла-

бы-ты и изнемощѣлы-ты, и отдѣляйте на сиромыхъ.

П. До сега мы кога няхме на бой носяхме конскѣмъ опашкѣ като прѣпорецъ. Сега какъвъ прѣпорецъ да носимъ?

О. Какво друго ако не Кръсть?

П. Най-сѣтиѣ молимъ васъ (папо) да дадете намъ, както и на други-ты народы правъ и чистъ вѣрж христіанскъ, безъ пятно и леке (*sine macula et ruga*) зачто-то у нашъ земѣ сж надошли отъ различни страны много проповѣдници, като: изъ Грьциѣ, Арменіѣ и отъ други мѣста (*Graeci Armeni et ex caeteris locis*) па ны учятъ различно; да слушаеме ли тѣхны-ты различни приказванія, или что да правимъ?

О. Нашя-та сила отъ само-себе ю слаба за това; нашя-та сила е у Бога: Святой Петъръ, кой-то живѣе и прѣдсѣдава на тоя прѣстолъ, дава на тия, кои-то трѣсятъ истиннѣ-тѣ вѣрж, и Римска-та цръква, основана отъ оногова, на кого-то исповѣдъ-та е отъ Бога узаконена, была е всякога чиста и безъ леке: и ето за да ви вдѣхнемъ, чрѣзъ Божіѣ благодать, такъвъ вѣрж, ако и да сж тайны-ты ѣ непостижимы никому, мы ви прашае наше писмо, посланници и различни книги. И доклѣ дръвото не вкорави жиы-ты си мы нещѣмъ прѣстанемъ отъ да го поливаме и васъ щѣмъ поимъ съ мяко доклѣ не узрѣете до съвршенство. А колко-то за оныя, что сж дошли у васъ отъ различни страны, Богъ ще помогне на наши-ты посланници да вы научятъ что да правите съ тѣхъ; нъ и тѣи, както сега, така и послѣ въ случай кога не разумѣють нѣчто и особено за личны работы (*in rebus dubiis et negotiis maioribus*) длѣжни сж всякога по

обычай да ся обръщатъ камъ Апостолскѣ-тѣ столицѣ на всичкѣ-тѣ црѣквѣ.

• Ето какъ ны е научилъ Богъ (така свръшы папа писмо-то си до Българы-ты) да отговоримъ на ваши-ты питанія: мы сме написали не колко-то можемъ, нѣ колко-то мыслимъ за потрѣбно. А кога по Божіѣ милость, вы приѣмете отъ насъ Епископа, той ще вы научи на всичко, колко за неговѣ-тѣ службѣ, а пакъ и той ако не знае нѣчто, то ще му ся покаже отъ Апостолскѣ-тѣ столицѣ. А Богъ, кой-то явилъ у васъ дѣло за избавленіе, да го свръши и да го утвърди до конецъ. Аминъ. •

ТУРСКИ ПРИКАЗКИ.

2.

Живѣлъ на свѣтъ-тъ єдинъ добъръ царь, и ималъ три сына. Наблизило врѣмя да умре, той выкидълъ сынове-ти си : На єди коє мѣсто въ палатъ-тъ, казалъ имъ той, зарилъ съмъ єднѣхъ котижъ съ безцѣнни камѣни. Кога умрѣ ископайте гы и гы подѣлѣте помежду си. Три дена болѣдувалъ още царь-тъ, а на четвъртый-тъ далъ Богу душѣ. Кога го закопали єдинъ отъ братиѣ-та отишелъ та отровилъ котижъ-тѣхъ и ѣхъ потаилъ. Подирь, споредъ башинѣхъ-тѣхъ си заповѣдь отишли и троица-та да трѣсѣтъ иманіе-то и не го намѣрили. За това тѣ ся скарали по между си и най напokonъ отишли да ся сѣдѣтъ при Кадый-тъ. Като му приказахъ защо сѣ дошли, той имъ отговори: напрѣдъ ще ви прикажѣхъ єднѣхъ приказкѣхъ а подирь ще ви разсѣдѣхъ. Слущаemy отговорили му тѣ и той поченѣлъ да имъ приказва:

Въ старо врѣмя єдинъ момакъ бѣ залибилъ єднѣхъ момѣхъ, коѣ-то бѣ принудена да ся омѣжи за другыго, кого-то тя не обычѣла. Либе, драго либе, говори ѣ любовникъ-тъ що ще чинѣхъ азъ, кога тя вземе другый. Недѣй ся наскрѣбѣва отговора му мома-та азъ подирь вѣи

чию-то ще дойдѣ при тебе вричамъ ти ся, чи прѣди тебе
никомъ не ще тури рѣкъ на мене.» — Вѣнча ся ты, дой-
де и нощъ-та свадба-та ся растури и младоженеци-ти
останяхъ сами. Тогы ты приказа на мъжа си че ѣ ли-
била другыго и че му ся ѣ вrekла да иде при нѣго: и мъ-
жь-тъ ѣ ѣ пусналь. Станъла мома-та посредь нощъ за
да иде при любовникъ-тъ си. Срѣща ѣ на пѣть-тъ
хайдутинъ. Види той че ты ѣ примѣнена и намычена съ
жльтици и съ бисеръ, распалихъ ся хайдутскы-ти му
очи и той ся напусти на нѣѣ като влѣкъ.

»Кою си ты? пыта ѣ той. Приказа му ты всичко и
отъ кѣдѣ иде и на кѣдѣ отхожда. Почуди ся хайдутинъ-
тъ и каза видися дошло ѣ врѣмя за великодушнѣ, врьви
си, хубавицо въ пѣть-тъ, азъ нѣма и съ прѣстъ да ты
бутнѣ само, ако рачишь, ще тѣ заведѣ до място-то, и ѣ
заведе до врата-та и ѣ каза » сега ще ты почыкамъ
тукъ догдѣ излѣзешъ.»

Влѣзе ты при любовника си, и като ся видяхъ, ты му
каза »азъ си удръжяхъ думъ-тѣ» — Мъжь-тъ ти ѣ много
великодушнѣ ако ты ѣ пусналь при мене, и азъ бѣхъ
сторилъ злѣ ако ся быхъ ползоваль отъ нѣегово-то ве-
ликодушнѣ — иди при мъжа си. Станъ мома-та да си иде,
хайдутинъ-тъ пакъ ѣ заведе до мъжеви-ти ѣ врата.

Чюхте ли, царчета, каза кадий-тъ приказкъ-тѣ що
ви приказахъ кажете ми сега кой отъ троица-та ѣ
быль най великодушнѣ? любовникъ-тъ ли мъжь-тъ ли
или хайдутинъ-тъ? мъжь-тъ, каза ѣдинъ отъ тѣхъ, лю-
бовникъ-тъ, каза другый, хайдутинъ-тъ извыка третій-тъ»
Ако говоришь отъ все срьдце, то ты си отмѣкнѣль ко-
тиѣ-тѣ съ иманѣ-то не ся опирай, нѣ дай ѣ тука за-

що-то всѣкый чловѣкъ свое-то забранѣ; кой-то либе, забраня любовникъ-тъ, добъръ чловѣкъ забраня добрый-тъ, а хайдутинъ — хайдутинъ-тъ. »И така царче-то врьнѣ иманіе-то и останѣ много посрамено.

3.

Нѣкогы царувалъ въ Египетъ єдинъ царь, кой-то ималъ два сына. Размыслилъ ся той вєднѣжъ за той-зи лѣжовенъ свѣтъ, видѣлъ че честь-та не различя ни царь ни говедарь, ни болѣринъ и голѣмецъ ни божякъ и просякъ. Той за всѣкый случай даде єдного отъ сынове-ти си на майстора да го учи да шиє. Не є злѣ, каза той за всѣкый чловѣкъ да знає нѣкой занаятъ, има си дума че єдно зрьно учение є по добро отъ сто кошеве иманіе. Подирь малко врѣмя царче-то ся изучи толкосъ добрѣ, гдѣто въ цѣль градъ нѣмаше вторый шевачъ като него. Скоро и баща му умрѣ. Царство-то приє по голѣмий-тъ му сынъ, а шевачъ-тъ трѣбваше да бѣга за да спасе главѣ-тъ си. Той отиде съ поклонници-ти въ Меккѣ, кога бѣ отишелъ да си врьши молитвѣ-тъ за єдно съ други-ти поклонници, нѣщо спѣнѣ кракъ-тъ му, той поглѣднѣ и видѣ на земѣ-тъ кесинѣ. Той ѣхъ взе и ѣхъ затѣкнѣ за поясъ-тъ си. И пакъ обыколи на около. Подирь малко врѣмя той видѣ че єдинъ ходѣа си бие грѣди-те съ камъни и выка унося свѣтъ-тъ: вай, вай, вай! Всичко, що съмъ испичелилъ въ животъ-тъ си, загубихъ го. Добри мусулмане, ако сте намѣрили кесинѣ-тъ ми врьнѣте ми ѣхъ, полвинѣ-тъ що има вѣтрѣ давамъ на оногo кой-то ѣхъ намѣри! »Домилъ му на царче-то като видѣ какъ ся бѣхте горкый-тъ ходѣа, той разбра

«Че кесиѣ-та ꙗко ходжева и си помысли: » и баща ми ꙗко ималъ голѣмо иманіе, нѣ що добыхъ азъ отъ него? и отъ това нѣма да ся убогѣхъ подобрѣ да ꙗко върнѣ на ходжѣ-тѣ и да му изсушѣ слѣзи-ти!» помысли си, върнѣ ся и казва на ходжѣ-тѣ неплачи, ходжо, азъ съмъ намѣрилъ кесиѣ-тѣ ти; тѣ ꙗко у мене. Като чю ходжа-та това, напусти ся на него уловиго: гдѣ ꙗко гдѣ ꙗко тѣ? пыта той. Пусти мя, отговори царче-то небоѣ ся не ще ся загуби тѣ ꙗко у меня въ поясѣ-тѣ. » Тогѣ ходжа-та заведе царче-то въ чадѣръ-тѣ си. Измѣнѣ царче-то кесиѣ-тѣ и ꙗко подаде на ходжѣ-тѣ. Той малко оста да полудѣе отъ радость, улови ꙗко, цѣлова ꙗко, милова ꙗко, подирѣ откѣснѣ печатѣ-тѣ изсыпа всичко що бѣше вѣтрѣ и злато и безцѣнни камѣни. Раздѣли гѣ ходжа-та на две полвини, и љднѣ-тѣ полвинѣ пакѣ раздѣли на два купчѣта. Ето, младо юначе, каза той, ако желаетѣ да вземешъ љдно купче давамъ ти го отъ драго срьдце, ты можешъ да вземешъ и двѣ-ти, само за љдно-то ми ꙗко мило! — » Дай ми по добрѣ љдно само отъ драго срьдце » отговори царче-то. Ходжа-та взе тогѣ љдно-то купче и го раздѣли пакѣ на двѣ полвини, и пакѣ говори: » азъ ти давамъ отъ чисто срьдце само полвинѣ купче, вземашъ ли го? Царче-то и на това ся съгласи. Тогѣ ходжа-та му каза пакѣ: чювай младо юначе не ще ли бѣде по добрѣ да оставишъ това купче, а азъ да ся помоѣ за тебе, помысли царче-то: много бѣше богатство и у баща ми, а що ми останѣ, така и отъ това не ще придобѣхъ нищо! помысли и каза на ходжѣ-тѣ « Добрѣ ходжо, помоли ся за честь-тѣ ми, а азъ ти оставямъ всичко. » Ходжа-та станѣ и заведе царче-то и му казва: До гдѣ азъ четѣ

молитвѣ, ты повтаряй аминь; и поченѣ да шепне нѣщо а царче-то все повтаряше: *аминь*. Иди си сега съ Богомъ, каза му ходжѣ-та, азъ ся вече помолихъ; и царче-то си отиде, пакъ помисли на кѣдѣ да идѣ азъ сега? да идѣ въ Египетъ? тамъ братъ ми ще мя затриє; по добръ єе да идѣ съ ходжѣ-тѣ въ Багдадъ и като размысли така врьнѣ ся пакъ при ходжѣ-тѣ и му казва. « Имамъ желаніє да идѣ въ Багдадъ, Ходжо вземашь ли мя съ себе си. Въ пѣть-тѣ ще ти глѣдамъ камили-ти. Ходжѣ-та ся съгласи и царче-то като слуга отиде въ Багдадъ, слѣдъ нѣколко дена говори царче-то на Ходжѣ-тѣ « азъ съмъ шевачъ, нѣмашъ ли нѣкой богатъ приѣтель да му работѣ. Ходжѣ-та пмалъ нѣкой приѣтель шевачъ заведе царче-то при нѣго. Шевачъ-тѣ скроилъ єднѣ дрехѣ и ѣ далъ нѣму да ѣ опіє. Той ѣ свършилъ до вечеръ-тѣ, и ѣ занесе на Господаръ-тѣ си. Кога ѣ разглѣда той видѣ такъвъ шевъ, какъвъ-то то не бѣ виждалъ отъ какъ ся єе родилъ, и поченѣ да хвали и царче-то и учителя му. И други-тѣ багдадскы майсторы, кога видѣхѣ работѣ-тѣ не можихѣ да ѣ ся наглѣдѣтъ. Работа-та, каза Господаръ-тѣ му, єе твърдѣ добра, стои ти ся за нѣєѣ дванайсѣтъ жльтици, и ты сложи отъ прѣдѣ му. Отъ тогы той всѣкий день шияше по єднѣ дрехѣ и вземаше по толкосъ жльтици, и скоро ся обогати, купи си всичко що му бѣ потрібно. — Въ това врѣмя ходжѣ-та ся сбута съ женѣ си и ѣ напусти въ третій пѣть. Скоро ся расказа и поиска пакъ да ѣ вземе, нѣ кадий-тѣ му каза, че законъ-тѣ не допуща освѣнѣ, ако бы ты да вземе другыго, и той да ѣ напусти, тогы може ѣ взе пакъ ходжѣ-та. Помисли ходжѣ-та що

да стори и намысли да ѝ даде на царче-то ». Той ѝ е чужеземецъ мыслаше ходжѣ-та, утрѣ ще ся напусти, и азъ пакъ можъ да ѝ земѣ. » Отиде при царче-то даде му приѣдъ, доведе надвечеръ и женѣ си и гы остави въ тѣмнѣ стаѣ и си отиде. Жена-та поиска да донесѣтъ свѣщъ за да види мѣжъ си, и токо що го поглѣднѣ залиби го, защо-то той бѣ отъ царско колѣно и много хубавецъ и той като ѝ видѣ залиби ѝ и поченѣхъ да ся миловѣтъ. Подирѣ тѣа взе свѣщъ-тѣ и го заведе въ скривалище-то. Той видѣ тамъ въ ѣдинѣ кѣтъ натрупано злато, въ другый, сребро въ третий безцѣнни камѣни. Видишъ ли говори му тѣа, всичко това богатство ѝ мое азъ му го донесохъ, ако не мя напустишъ, а мя вземешъ за законнѣ женѣ, всичко това ще бѣде твоѣ. Никой не може тѣа при-сили да мя напустишъ, нѣ глѣдай, утрѣ кога дойде ходжѣ-та цѣлувай му рѣкѣ, а кога тѣа повыка да иденѣ при кадий-тѣ, тѣа му кажи че въ вашѣ-тѣ земѣ нѣма нищо по лошо отъ да напусти чловѣкъ женѣ си. « Царче-то ся зарадова, като чо тѣа речъ и на всичко ся съгласи. Это на сутрѣ дохожда ходжѣ-та, потропа на врата-та, излѣзе на срѣща му младый-тѣ юнакъ цѣлува му рѣкѣ. Айде казва му ходжѣ-та да идемъ при Кадий-тѣ. » — Защо да идѣ при кадий-тѣ? пыта го царче-то. — да напустимъ женѣ си, отговори му ходжѣ-та. » Какъ бѣва такво нѣщо! извика царче-то, тѣа имали нѣщо по лошо отъ таквѣ работѣ » — Какви сѣ тѣа думѣ, поченѣ да выка ходжѣ-та, тѣа ще мя погубишъ » нѣ колко той ни выка ни крѣща все напуста. Най напоконъ той отиде самъ си при кадий-тѣ и му приказа всичко. По законъ-тѣ тѣа ѝ негова жена, никой не може го насили да ѝ напусти, отговори Кадий-тѣ. Растѣжи ся горкый-тѣ « ходжѣа защо-то много

обычаше женѣ си и отъ жалость ся разболѣ дори до
омръть. Прѣди да умре повыка царче-то и му каза: знаешъ
ли каквѣ молитвѣ азъ четохъ при Каабе? Незнаѣхъ, от-
говори царче-то — колко не ся мѣнихъ до прочетѣ другѣ,
не можихъ. На языкъ-тъ ми бѣше все таѣ: Господи
Боже мой: Всичко-то ми иманіе и всичко що владѣхъ азъ
нека го вземе това момче. Ето и ся изпълни молитва-та
ми имахъ жетѣ и нѣхъ ты взе. Нека всички що сѣ на
около ми бѣдѣтъ свидѣтели, че ти оставамъ всичко на-
слѣдство и всичко-то си иманіе. Той помоли ся на всич-
ки-ти свидѣтели да потвърдѣтъ слова-та му и подирѣ
три дена прѣдаде Богу душѣ а царче-то прибра иманіе-
то му и си живѣеше мирно. —

4.

Въ старо врѣмя имало на свѣтъ-тъ единъ царь,
той ималъ единъ говедаръ много вѣренъ чловѣкъ. Всѣ-
кий день слушаше царь-тъ за неговѣ-тъ вѣрность и
за това направи го главный конюхъ. Тогы ся явихъ за-
вистиници, кои-то искахъ да му повредѣтъ. Много пѣти
тѣ испытовахъ да го вовлекѣтъ въ нѣкое зло дѣло, нѣ
не имъ ся удаде. Царскый-тъ везиръ въ онова врѣмя
имаше дѣщерѣ, момъ много хытръ и много хубавъ. Тя
вѣднѣжъ ся похвали, че може да накара конюхъ-тъ да
излѣже прѣдъ царь-тъ. Станѣ тя прѣзъ нощь-тъ,
разбуди и нѣколко слугы, облѣче ся, примѣни ся, на-
кы-ти ся и отиде при конюхъ-тъ, като видѣ че той си ѣ
у дома си влѣзе и му ся поклони. Глѣда ѣ той, види
прѣдъ себе си такавъ хубость, каквѣ-то не бѣ виждалъ
въ животъ-тъ си. Потрешера му душа-та, той скочи и

погани хубавицѣ-тъ да сѣдне при него. Тя го изгледѣ съ хубави-ти си очи и той горкый-тъ изгорѣ отъ той-зи погледъ, слюнки-ти му потекохѣ отъ удовольствіе, като видѣ мома-та че му ѣ драго, тя му каза: иска ми ся конско мясо, заповѣдай да заколѣтъ нѣкой отъ царевн-ти коніе, само да ѣ по тлѣстичекъ, та да вечерямы наедно. — »Азъ ся боѣхъ отъ царь-тъ, отговори ѣ той — » Защо ся боишь, рече му тя, кога царь-тъ попыта кѣдѣ ѣ конь-тъ ми, кажи му че ся бѣ разболѣлъ и ты бѣ принуденъ да го заколишь. Ты знаеешь че царь-тъ всичко, що му кажешь ты вѣрва. Тя го пригрѣхъ и поченъ да му ся моли, гдѣ-то той не може да устои и заповѣда да заколѣтъ единъ конь. » Ако колѣтъ, » каза пакъ мома-та, то речи да заколѣтъ, знаеешь ли, враный-тъ конь » Боже! извика конюхъ-тъ, може това да бѣде, той ѣ най драгъ на царь-тъ отъ всички-ти коніе! » обѣси ся мома-та на шинѣ-тъ му и му ся моли да заколи враный-тъ конь, ако искашь да бѣдѣ твоѣхъ до край, а кога попыта царь-тъ за него, кажи му не знаѣхъ що му ся случи тѣхъ ноцъ паднѣхъ и издѣхнѣхъ. Конюхъ-тъ ся бѣше вече изумилъ и душиѣ-тъ да бы поискала и душиѣ бы далъ. Нѣмаше що да чини, заповѣда да доведѣтъ враный-тъ конь и го закла прѣдъ очи-ти ѣ; тя поиска да ѣ опежѣтъ бубрекъ-тъ, изведе го и си отиде.

Зора ся зазори и конюхъ-тъ сѣди умысленъ и си мысли: сега царь-тъ ще поиска да му доведѣтъ конь-тъ за да иде на ловъ, що ще му ся отговорѣхъ азъ? да издѣхнѣхъ? не бѣва! да му кажѣхъ истинѣ-тъ, що ще ми отговори той? кога чѣе такѣхъ истинѣхъ? Нѣмаше и съ кого да ся поприпыта той; за това влѣзе въ единъ станъ.

извади юдинъ кожоухъ и го исправи въ кѣтъ-тъ и си дума, нека той-зи кожоухъ да прѣдставя царь-тъ. Да опытамъ да ся разговоря съ него « той излѣзе и подирь пакъ влѣзе и мисляше че види прѣдъ себе си царь-тъ, поклони му ся на кожоухъ-тъ, и подирь пакъ ся обрънѣ и ся поклони отъ царевѣ странѣ, и самъ на себе си извика: Ей иди заповѣдай да ми приготвѣтъ враный-тъ конь, че ще идѣ днесъ на ловъ. » Подирь отговаря за себе си « тѣжъ ноцъ, царю, конь-тъ не ѣде нищо, отвори му ся рана и той паднѣ да издъхнѣ. Неможихъ да му помогнѣ съ нищо. Подирь пакъ си отговарящо си баешъ ты? вчера конь-тъ бѣше здравъ а днесъ паднѣлъ и издъхнѣлъ! И защо да не издъхне другой конь, а враный-тъ. Кажѣ по добръ че си го уморилъ! Уловѣте го и го обѣсѣте. » Не му дойде по срьдце таа речъ! » Нѣ, помисли си той, по добръ да кажѣ истинѣ-тъ. Да опытамъ още вѣднѣжъ, и пакъ излѣзе и влѣзе и ся поклони като на прѣдъ и поченѣ пакъ да разговаря самъ съ себе си.

» Ей иди зарѣчѣй да ми доведѣтъ враный-тъ конь, ще идѣ днесъ да ся порасходѣ.

» Царю, прѣзъ тѣжъ ноцъ ми ся приключе несчѣстїе сѣдѣ азъ въ кѣщи, и виждамъ извѣднѣжъ влазя при мене юдна примѣнена мома, таква хубавица гдѣ-то и ясна-та мѣсячина бѣ ся засрамила да поглѣднѣше въ лице-то ѣ. Влѣзе и сѣднѣ, сѣднѣ и ми овиснѣ на шиѣ-тъ, и ми ся моли да ѣ дамъ мясо отъ твой-тъ враный конь. Истинѣ ти казвамъ, царю, не враный-тъ конь, душѣ-тъ ми да бѣ поискала и душѣ ѣ бѣхъ далъ. Захлахъ азъ враный-тъ конь. Ето главѣ-тъ ми заповѣдай да ѣ отсѣкѣтъ. »

Таа речъ му ся посочи по прилична, и той си отговаря » Ты истинѣ казвашь, ако бѣхъ и азъ бѣхъ на твоѣ-то мѣсто, и азъ бѣхъ си далъ душѣ-тѣ, не само царскій-тѣ конь; а зашто-то ми каза истинѣ-тѣ; ето ти бенишь! догдѣ той сврши мысль-тѣ си дохождѣтъ да го выжѣтъ прицарь-тѣ. Отиде той, излѣзе прѣдъ царь-тѣ. Айде, каза му царь-тѣ, нека ми прѣготовѣтъ враный-тѣ конь, ще идѣ днесъ на ловъ. » Царю, отговори конюхъ-тѣ ни живѣ ни мрѣтѣвъ, прѣзъ тѣхъ ноцъ ми ся случи голѣмо несчастиѣ. — » Какво несчастиѣ? кажи! — » Ето какво, царю! Ноцесъ сѣдѣхъ азъ у дома, изведѣхъ влѣзе при мене хубавица таква, гдѣ-то и мѣсячина-та бы ся зачрѣвила при неѣй-тѣ хубость. Влѣзе и сѣдѣхъ, и мя пригрѣхъ и ми ся моли да ѣ дамъ мясо и бубрекъ-тѣ отъ твой-тѣ конь. Искѣмъ казва. Азъ и такъ и сякъ, ще ти заколѣхъ другой конь, нѣ, искѣмъ враный-тѣ, враный-тѣ, выка и ми ся обѣси на шѣй-тѣ. И душѣ ѣ давахъ ако поискаше не само конь. Ето азъ станѣхъ и рекохъ да го заколѣтъ, тѣ поиска да опежѣтъ бубрекъ-тѣ му изѣде го и си отиде. Ето, Царю, що ми дошло на главѣ-тѣ, заповѣдай да мя посѣжѣтъ. » Това чистосрѣдечіѣ ся поревнѣ на царь-тѣ, и азъ ако бѣхъ на твоѣ-то мѣсто, « каза царь-тѣ, и азъ не само конь-тѣ и душѣ-тѣ си бѣхъ далъ. А зашто-то ты не мя излѣга а каза истинѣ-тѣ давамъ ти конюхъ. Подирь Царь-тѣ заповѣда да издирѣтъ коѣ ѣ была онаѣ мома, и кога научи, че тѣ была Везирска дѣщерѣ, той ожени конюхъ-тѣ си за неѣ. И така той не само не бѣ глобенъ, нѣ още ѣ награденъ за истинѣ-тѣ, и лице-то му останѣ чисто предъ царь-тѣ, и скоро ся възвисѣ и станѣ Везирь.

5.

Единъ ходжа въ Индійско-то Царство ималъ женѣ хубавицѣ, а жена му имала младъ любовникъ. Ходжа-та си купилъ папагалъ, кой-то и говорилъ пѣялъ много до-добрѣ. Ходжа-та много ся радовалъ кога го чювалъ че крѣщи. Вѣднѣжъ той отишелъ по работѣ-тѣ си и прѣзъ нощъ-тѣ не ся врыналъ. Жена му извѣднѣжъ извѣсти любовника си, кой-то дойде при нѣкъ и поченѣхъ да ся веселятъ. Папагалъ-тѣ видѣ всичко какъ ся миловахъ цѣловахъ. На съзнованіе любовникъ-тѣ си отиде дохож-да си ходжа-та. Като го видѣ папагалъ-тѣ поченѣ да выка: знаєшь ли, ходжо, прѣзъ тѣхъ нощъ жена-ти съ любовника си ся веселихъ, ѣдохъ, пихъ, цѣловахъ ся, миловахъ ся до съзнуваніе а узарана юнакъ-тѣ си о-тиде. Като чю тыѣ думи отъ папагалъ-тѣ ходжа-та по-пыта женѣ си: Ей, жено, какъвъ юнакъ ѣ дохождалъ при тебе? Юнакъ? отговори му тыѣ сѣрдито, какви сѣ тыѣ думи отъ тебе. Заръ ти повѣрва думи-ти на пти-цѣ-тѣ? Папагалъ-тѣ ѣ глупава птица плѣще си ни на дѣжъ ни на вѣтръ, лѣже колко-то може и тыѣ издигнѣ та-къвъ выкъ и крѣсѣкъ, гдѣ-то Ходжа-та си помысли мо-же папагалъ-тѣ и да лѣже. И вторый пѣтъ той пакъ из-лѣзе по работѣ-тѣ си и жена му пакъ повыка любовни-ка си. Кога дойде той, тыѣ му приказа какъ гы ѣ прѣ-далъ папагалъ-тѣ, » Той пакъ ще ни прѣдаде, » що да чи-нимъ каза любовникъ-тѣ. Почякай отговори тыѣ, и повы-ка служянкы-ти си и имъ заповѣда да донесхъ водѣ, рѣ-ше-то, грѣне и ѣднѣ кожѣ. Кога донесохъ всичко това, тыѣ рече да покрѣхъ кафесъ-тѣ съ кожѣ-та и да у-

сынъ, Царю, глѣдай добрѣ! Заповѣдашь ли да го посѣ-
кж? Царь-тъ нѣма още врѣмя да продума кога поченж-
хж да выжтъ. Это иде учитель-тъ на Царче-то. У-
лове те го дръжте го извика царь-тъ и войници-ти уло-
вихж учитель-тъ и го доведохж предъ царь-тъ. Като го ви-
дѣ Царь-тъ разгнѣва ся и заповѣда да го затрижтъ; Нѣ
учитель-тъ каза: защо ся гнѣвишь, Царю! Ако искашь
да говори царче-то, нека го доведжтъ, то ще говори. —
Зарь ты му заржж да млъчи попыта го царь-тъ? Азъ. —
Защо? попыта царь-тъ. Царю, отговори учитель-тъ, ако
бы продумалъ той едиж думж той бы загинжлъ сынъ ти.
Сега нѣма вече страхъ, заповѣдай да го доведжтъ, той
ще говори; заповѣда царь-тъ да доведжтъ сына му: раз-
връзахж му очи-ти и го заведохж при баща му: говори,
царче, говори, сега нѣма вече страхъ, ты можешъ да
говоришь, каза му учитель-тъ. Слава тебѣ Господи, прѣ-
милостивый и прѣмилосердный, поченж царче-то, подирь
ся обрнж къмъ баща си и му казва: Тейко, ето глава-
та ми, ето и ножъ-тъ ще кажж истинж-тъ не ще излъжж.
Кога ми забрани учитель-тъ да говорж, азъ отидохъ
при царицж-тъ — мащихж ми. Ты заповѣда на слугы-ти
да излъжтъ подирь пристжпи до мене прѣгржжж мя и мя
попыта защо съмъ ся умыслилъ; ако искашь, каже, има-
нѣ азъ могж ти да, ако искашь царство и царство-ти да-
вамъ. Въ царевж-тъ хазнж има всѣкакви бурени, отъ
кои-то чловѣкъ може да умре подирь единъ мѣсяцъ а
отъ други и подирь два ако искашь азъ ще дамъ на
баща-ти и никой неще да знае отъ що ie умрѣлъ, раз-
болѣлъ ся ще рекжтъ и умрѣлъ и прѣстолю-тъ ще ос-
тане тебе. Закъни ся само, че ще мя земешъ за женж;

и ще завършиш всичко. Нъ кога видѣ, че азъ нищо не ѣ отговарямъ; защо млъчишь, попыта мя ты и мя пригъръи и искаше да мя цѣлуе, азъ въ това врѣмя ся ѣдосахъ и замахихъ ся, та ѣ ударихъ въ уста-та и ты разкръвавихъ, тогы ты ся разлюти и ми извика: ахъ ты лошо момче, азъ искамъ да ты въскачи на прѣстолъ-тъ, да ти дамъ царство, а ты така ми отплащашъ. Потрай, азъ ще кажъ на баща-ти, той ще ся расправы съ тебе! Скочи, разрошави си главъ-тъ размаца ся съ кръвъ-тъ отъ уста-та и сѣднъ, азъ станъхъ и си отидохъ.» И така като исказа той отъ край до край всичко какъ ѣ было, прибави, сега, тейко, въ твоѣ волю ѣ да мя затриешъ ако щешъ, или да мя простишь.

Като чю той-зи расказъ царь-тъ си прихапа прѣстъ-тъ и много ся почуди. Почудихъ ся и беевы-ты, кои-то ся намѣрихъ тамъ, и като разумяхъ речь-тъ на царче-то, казахъ: той истинно говори, жени-ти сѣ вредни за такви нѣща. » Тука дойдохъ и двѣ три отъ царицини-ти служянки, и всички-ти въ ѣдинъ гласъ казахъ че чюли той-зи разговоръ, и че царче-то истинно говори. Раскажа ся тогы царь-тъ и проси прощъ у сына си, цѣлува го и въ двѣ-ти очи, помилова го и го гуди да сѣдне при него. Пратихъ подиръ да обадытъ и на везири-ти, и тѣ пакъ ся ѣвихъ предъ царь-тъ, той имъ иска прощъ и ты дари съ кожую и тѣ му цѣлувахъ ржъ-тъ и кољно-то. А царица-та бѣ достойно наказана и това що готвяше ты на царче-то докара ся да го тегли сама. Добрѣ казва пословица-та; кой-то копае ямъ другому, самъ си пада въ нѣеъ. Кога ся избавихъ отъ царицъ-тъ, Царь-тъ, царче-то и везири-ты прѣдадохъ ся

на веселѣ а Царь-тъ дари всичкы-ти везири и съвѣтници, ѣдному даде кѣщѣ, другому земѣ, третему пари, и така добы той славѣ и на той-зи свѣтъ и на онъ-зи. Много години още живяхъ Царь-тъ и сынъ му, ѣ везири-ти подирь ся прѣселихъ въ царство Небесное и оставихъ намъ свои-ти слова и свои-ти дѣла за примѣръ. Ще дойде врѣмя да идемъ и мы слѣдъ тѣхъ. Нека ся помолимъ за души-ти имъ, за да ся помолѣтъ и за насъ, кога дойде врѣмя, добры-ты чловѣци.

пръсела Е. М-ва.

РЪЧЬ

Професора Константина Зеленецкаго.

За

Начало-то и образователи-тъ на Черковно-Славенскы езыкъ.

(Виждь Часть II. № 13 стр. 207).

Чацкый Ломоносовъ и други казвать, че Славенскый езыкъ токо тогаз получилъ здравъ основъ, когато са обогатилъ съ прѣвода на книги-тъ св. писаня. На това съмъ согласенъ, но пытамъ: възможно ли е, св. писаніе, въ кое-то има толкози много высокы понята и съставя цѣлы книги, написани съ възвышенъ, поетическы слогъ, да са приведе на единъ дивъ и необразованъ до това врѣме езыкъ и, пакъ, да са приведе съ таквази лекость, силъ и помаж ¹⁾? Този прѣводъ можеше ли да бѣде ако да не е имало приготвени думы и изразы? знаеса, че езыкъ са осовършенствува полека-лека наедно съсъ напръдваніе-то на истыщаваніе-то; а Славени-тъ были отлични въ истыщеніе-то еще въ найотколѣшны-тъ времена. Много прѣди да са покрѣстатъ тѣ имали градища, села, занимавали са съсъ търговіа и замаѣты и ако и да были погани, но не были варвари. Туй сичко необход-

¹⁾ Правда-та иска да забелѣжимъ, че на наше врѣме св. писаніе са прѣведе на много езыци, доро и на най грубы и неистыщени. Но добръ ли е прѣведено? — Ето кое са пыта.

но докарва да са прѣдполага, че и езикъ-тъ имъ е
быль истъщенъ (образованъ). Туй може да са потвърди
съсъ *положителни фактове*. Отъ поганни-тъ Славены
дошли са до насъ много думи и изрази, кои-то са от-
носятъ къмъ гражданскыя и посебныя имъ животъ; а
туй само показва, че езикъ-тъ имъ очевидно опазилъ
диры-тъ на първобытно-то си произлѣзваніе. Да са вто-
рачимъ въ имена-та на мѣсцы-тъ, кои-то сж употрѣбя-
вали много прѣди Р. Х., въ названіе-то и сложеніе-то
на собственны-ты имъ имена, въ много-то силны думы,
изыванія и изрази, на высокы-тъ и много-хубавы-тъ
прилагателны (епитеты) за Высочайше-то сщество,
които срѣщаме въ библиа-та. Можеше ли единъ таквъ
грубъ, варварскы народъ да има толкоз много свои си
изрази, за да са залови право въ прѣвода на Св.
Книгы?

• Може еще да мыслимъ, продължава Раковецкый, че
Славени-тъ прѣди покръстваніе-то си, не токо що сж
умѣяли да пишжтъ, но сж имали и много писмовни про-
изведения. Възможно ли е Славенскы-тъ жрѣци да не сж
имали книги, кои-то сж послужили за основа на по по-
дири-тъ гражданскы права на този народъ? да ли бы
можилъ самси народъ-тъ да не прѣдаде на потомство-то
си свои-тъ юнашки прѣдана? Ако че намѣрваме диры
на писма въ Американци-тъ, защо да ги не прѣдполо-
жимъ и у Славены-тъ, народъ, кой-то има толкози отко-
лѣшно истъщеніе. (5)?

(5) Отъ веты-тъ Американци е стигнало до насъ дириа по име на
таквози писмо, кое-то по себеси прѣдполага невъзможность на никаква
писменность. Туй писмо, както са зная, е изобразително-Символическо.

« Отъ сичко туй, дума сжщый писатель по надолу, може да извадимъ мысль, че Славени-тъ еще прѣди Кирилла и Методіа сж имали писма-та си. Наистинаж че срѣщо тѣзи ми думы ще са дигне строгъ нѣкой, *притязателенъ* критикъ и ще попыта: дѣ сж тѣзи книги? защо тѣ да не пристигнахтъ до насъ, какво-то Еврейскы-тъ, Гръцкы-тъ, Латинскы-тъ, Арабскы-тъ и други. » Тука Раковецый изложилъ по тънко какъ сж са истребили, не токо паметници-тъ на Славенско-то поганство, но и много по подирничави Черковны ржкописи, отъ огъня кого-то сж распростирали завоеватели-тъ по Славенскы-тъ земи. Подиръ туй той продължава:

» История-та казва, че много Славене отколѣ са намѣрвали при Цароградскыя дворъ; че напримѣръ, въ ѱ-ый вѣкъ Славенинъ-тъ Никита былъ Цароградскы патріархъ. Туй на кара да мыслимъ, че въ ѱ-ый вѣкъ насамъ и отъ Славены-тъ е имало много христени. Освѣнтъ туй много прѣди Кирилла и Методіа Славено-Сърби-тъ живѣли въ Македоніа, дѣто и до сега са намѣрва градъ-тъ Сърбица, близу къдѣ Солунъ, и имали по тѣзи мѣста свои си мѣнастыри, въ кои-то може калугери-тъ да са служили Литургіа по бащина си езикъ. ⁽⁶⁾. Изъ между тѣхъ трѣба да сж избрани Константинъ и Методій. Тѣзи мжжје зели съсъ себеси, продължава Раковецкый, готовы-тъ веки богослужебны Книгы и само гы попълнили,

(6) Трѣба да споменемъ че доколко-то ный сми можли да придириимъ по тѣзи мѣста никога Сърби ни са живѣли. Какво-то са познава и по языка днешний що са говори потѣзи мѣста. И само-то название на града Сърбица показва че той е подирѣшно заселение и носи това име за отличие отъ първобытны-тъ поселения какво-то има и въ Трѣвна Сърбіе-то кодыби. П. Р.

прѣписали и распространили на западъ. Еще погорѣ бѣхмѣ забѣлежили, че Славени-тѣ еще прѣди Кирилла и Методіа имали писмо. Иде редъ сега да са взрѣме еще на това дѣто не ю за вѣрваніе, ужъ че Кирилъ и Методій, безъ прѣдварителны наеманы и опыты сж наредили Славенскѣ-тѣ азбукѣ и нейно-то правописаніе, въ такъвзи видъ, въ какъвъ-то сж тѣ и до сега. » Что да кажемъ за сичкы тѣзи догадки Раковецкаго? Очевидно сичко-то му мнѣніе основано на чисто прѣдположеніе, кое-то нема никаква историческа положителна основа. Туй е *ипотеза* и нищо повече.

Венелинъ, извѣстный съсъ остро-първообразны-тѣ си догадки, въ второй томъ на сочиненіе-то: » Древніе и нынѣшніе Болгаре » утвърждава, » че св. писаніе е преведено първы-пѣть на Славенскый языкъ не отъ Кирилла и Методіа, а много попрѣди тѣхъ ». Като прихваща Готѣ-тѣ за Славенско племе, и като намѣрва еще въ ѿ-ый вѣкъ Епископы Готскы и съборы въ Панноніа, той смѣта, че Христіанство-то е было извѣсто на Славены-тѣ въ ѿ-ый вѣкъ. Прѣводъ-тѣ на библиа-та, когото направилъ Готескый Епископъ Уфиласъ; и него той е готовъ да го приеме за Славенскый. » Кирилъ и Методій казва той ¹⁾ затулять (заслonyaвать) съсъ себе си не токо исторіѣ-тѣ на Славенскы-тѣ писмена, но и сжщинскѣ-тѣ епохѣ на покръстванія-та на самы-тѣ Славенци. Сжщо тѣй без-правда сж отдали покъсни-тѣ Св. Кирилу обращеніе-то на Панноніа, и ввежданіе-то въ нея на Славенско-то богослуженіе, както и изнамѣрваніе-

¹⁾ Отечественни-тѣ записки 1839. Том 2. Отдѣленіе 2. страница 1 и слѣдщи-тѣ.

то на гръцкыя уставъ и на нѣколко глаголическы буквы, съ кои-то е напълненъ Гръцкый Алфаветъ. » Съ посоки на разны писатели, каква-то на Прокопія, Іорнанда, Кесарія, брата св. Григорія Назіанзинскаго, на Амміана Марцелина и на други, той са сили да докаже, че е имало Славенско богослуженіе и азбука предъ Св. Кирилла Методія. Но въ тѣзи писатели нїйдѣ не са говори за този прѣдметъ право и положително.

(Слѣдува).

МЫСЛИ

ОТЪ

НИКОЛА КАСАНСКАГО

(Вижь Часть II Книжка № 13 стр. 202).

Като изложихме условія-та на сществованіе-то языка, да погледнемъ на рожденіе-то му и образованіе.

Какъ ся сж съставили языци-тѣ или ся можали да ся съставятъ въ само-то начяло, мы въ точность да кажемъ не можемъ, защо-то не можемъ да си въобразимъ чело-вѣка безъ языкъ, безъ общество: тука дѣйствовать е-дны сяканія (догадки,) соображенія, сравняванія.

Най харно обяснявася начало-то на языка съ разви-тіе-то му въ младенца: прѣви-тѣ признаци язычни показвася въ него съ прѣви-тѣ появленія на понятія-та и мысли-тѣ, обыкновенно подиръ полвинъ годишъ слѣдъ рожденіе-то му. Достойно е за забѣляваніе, колко рано ся образувать въ него органи-тѣ на гласа и на чуваніе-то (слуха), колко тѣ сж мегки, тенки, въспрімливи! Първи-тѣ успѣхи въ языка бывать удивителни. Дѣте-то хортува нѣ по обходимоеть: то намира удоволствіе въ упражненіе органы-тѣ си; сѣка негова мысль тозчасъ ся проявява съ думж. Въ три мѣсецы то научва чуждъ языкъ тврьдѣ по лесно и по право, отдѣто голѣмъ (порасалъ) челякъ въ три години. Защо това ю така? За това, че дѣте-то дѣйствува споредъ показваніе на природж-тж, споредъ влеченіе-то на живый-а организмъ, съ орждія прѣсни, човствителны, незакоравяли. Пораслый-

а челѣкъ притичася къмъ средства искусственны, кои-то много сж по слаби отъ природны-тѣ, много по бавно, по мъчно достигать цѣнѣ-тѣ си, — Уроци, показванія, оправданія на пораслы-тѣ младенцу не сж потребни: той ги отхвърля, и исто-то подражаніе нѣма такова силно вліяніе върхъ образование-то дѣтинскій-а языкъ, както обыкновенно сякатъ. Дѣте-то приима чутѣ-тѣ думѣ само тогава, кога-то има за него свое-то понятіе, кога-то тазъ дума станва негова сжщность. Нѣкоги придава то на думѣ-тѣ другъ, чуждъ разумъ, и много време составлява, по вътрешне-то тайно соображаваніе, думы, кои-то до тогава никоги не е чуло. Всички-тѣ първи думи на дѣте-то сж едносложны или состоятъ отъ повтореніе еднѣ-тѣ и сжщѣ думѣ. Еще трѣбва да ся забѣлѣже, че дѣца-та упражняватъ отъ първомъ най легки-тѣ органы на гласа: подирѣ гласны-тѣ буквы, появляются у нихъ съгласны-тѣ, произносимы съ стисканіе-то на устны-тѣ: мама, баба, къмъ кое-то дѣте-то навикнало, като суче. Произношенія-та, образуемы съ языка, съ небе-то, гърло-то, появляются много по късно. Въ това отношеніе може да ся каже, какво у всички-тѣ хора на земѣ-тѣ, въ начало-то на сжществованіе-то имъ, има единъ всеобщъ языкъ, кой-то сетнѣ, отъ подражаніе-то на по стары-тѣ приима свойства, особны въ сѣки народъ. Младенци-тѣ, сынъ Вальтеръ Скотта, и сынъ Готтентотскаго дивака, хортували еднакво свършенно.

Нѣма съмнѣніе, че съ такъвъ начинъ бы ся съставилъ языкъ-тъ и у прьвоначалны-тѣ чловѣцы, тѣзи порасли дѣца на природѣ-тѣ, ако бы мы могли да предполагаме, какво чловѣкъ можалъ бы да порасте безъ язы-

ка. Мы го намираме на пръвѣ-тѣ степенѣ живота и на гражданственность-тѣ вече обладающѣ тозѣ божественѣ дарѣ, и вси-тѣ изложенія на прѣвоначалиж-тѣ исторіѣхъ языковѣ сѣ, какъ-то мы казахме, само догажданія, нѣ тѣжъ както тѣзи догажданія служатъ като за жицѣ къмто по нататашни изслѣдованія, за това не можемъ да преми-немъ тѣхъ съ мълчаніе.

Пытася: съ каквы звукове, съ каквы буквы начина-ся ражданіе-то языка? Разумѣвася съ гласны. Чувство-ванія-та предшествовать на понятія-та и мысли-тѣ. При-рода-та животна, проявлявася по рано отъ умственнѣхъ, духовнѣхъ. Прѣвы-тѣ движенія на нашѣхъ-тѣ душѣхъ, страхъ-тѣ, радость-та, гнѣвъ-тѣ, удивленіе-то и до-ны-нѣ ся открывать повече-то съ гласны буквы, кои-то, ка-то не получилихъ право въ израженіе-то (*φράσις*) или въ пе-ріодъ-тѣ, изражающіи мысль-тѣ, наричатся междуметія. По това послѣдовали наименованія-та, заимствуеми отъ подражанія-та на чуваны-тѣ дѣйствія и явленія на при-родѣхъ-тѣ: *грѣмежѣ, тресѣжѣ, шумтежѣ*; на звукове-тѣ, издаваеми отъ животны-тѣ: *ревѣ мечки, вѣненіе вѣлка, ла-яніе пѣса, граченіе гарги, чучулианіе на чучулижъ-тѣ, кукуваніе на кукувицѣхъ-тѣ* и пр...

Въ Американски-тѣ языцы има резки звукове въ кои-то ся показва сѣсканіе-то на змій-тѣ мексикански; въ языкъ-тѣ на Готтентоты-тѣ чуто е подражаніе-то ревѣ-тѣ на африкански-тѣ тигровѣ: тѣзи звукове никакъ не сѣ познати въ Европѣ, и не могатъ да бѣдѣтъ изразе-ни съ наши-тѣ органы. Слѣдъ подражаніе природѣхъ-тѣ, захванѣли да пренасятъ израженіе на впечатлѣнія-та, отъ едны чувства на други: *острый вкусъ, корави звукове,*

меки цвѣтове. Бързина-та и бавность-та еднакво намиратъ си израженіе въ звукове-тѣ на гласа; думы-тѣ: *скокѣ, скочѣ; туиѣ; теиѣ, растеиивася, прозявамся*, въ слуха на чловѣка, кой-то и да не знае языкъ-тѣ, производятъ впечатлѣнія отъ бързинѣ и бавность. Има звукове, кои-то исключительно изражавать впечатлѣнія *алины*, тихи, напр: *миѣ, любенѣ*, и други, съ кои-то ся представлява на воображеніе-то сурово-то и страшно-то: *страхѣ, юначество, ужасѣ, смелость*. Почти на всички-тѣ языцы нѣкои познати звукове служатъ за израженіе извѣстны впечатлѣнія; напр: звукъ-тѣ *ст* обыкновенно изражава твърдость, непоклателность: *станѣ, стой стѣни, стѣпѣ*; Гръцки-тѣ *στάσις, στάδιον, στία, στερεός*; Латински-тѣ *sto, stipes, stamen*; Нѣмски-тѣ *Stand, Stange, Stein, steif*; Френски-тѣ: *stalle, stage, station, statue*; *ск*, пустова: стар. бѣлг. *сквозѣ, скважина, скара*, Гръцки-тѣ: *σκάλλω, σκάπτω, σκέλλω*; Латински-тѣ: *scutum, scabies, sculpo*; Нѣмски-тѣ: *Sperle, Sperle, Schade*. *пл*, течетіе огня, водж-тѣ, въздуха: *плувамѣ, пламяѣ*; Гръцки-тѣ: *φλέγω, φλέω, φλόξ, φλύω*; Латински-тѣ: *flamma, fluo, flatus, fluctuo, fluidus, flumen*; Нѣмски-тѣ: *fliessen, fliengen, fliehen, flaum, fluss, fleten*; Френски-тѣ: *fluer, fleuve, fluctiation*; *р*, рѣзкость, быстро-та: *рѣжѣ, рубити, отзрвати, рѣка*; Гръцки-тѣ: *ρέω, ῥόος, ῥίπτω*; Латински-тѣ: *rota, ruo, ruptus*; Нѣмски-тѣ: *rasseln, rach, reissen, rennen, rutteln*; *Rad*, Френски-тѣ: *ruer, ruisseau*.

(Слѣдува)

БЛЪГАРСКИ НАРОДНЫ ПЪСНЫ,

записани

отъ

О. Н. Ш.

IX.

Муса Кеседжия.

Ахъ тръгнали са (2) Боснянски хаджии,
Че щѣтъ да идѣтъ (2) на доленъ панаиръ.
Среща имъ иде (2) Муса байрактаря,
Ахъ Муса Кеседжия (2) Муса байрактаря,
Отговарѣтъ му (2) Боснянски хаджии:
» Ой та тебе (2), Муса байрактарьо!
» Рачишь ли ни стана, щещъ ли ни стана въренъ
ясакѣя
» Дордѣ преминемъ (2) Рилъ Планинж. »
Отговаря имъ (2) Муса байрактаря:
» Ази ви ставамъ (2) въренъ ясакѣя
» Дордѣ преминете (2) Рилъ Планинж. »
Вървѣли са, изминали са поле широко,
Настанаи са (2) Рилъ Планинж;
Отговарятъ му (2) Боснянски хаджии:
» Да ни запѣшь (2) пѣснь разговорнж,
» Пѣснь разговорнж пѣсень размѣнж. »
Ахъ че имъ запѣлъ (2) пѣсень разговорнж:
Пѣсень разговорнж, пѣсень размѣнж:
» Излѣзь ти излѣзь, птички златокрылы
» Птички златокрылы, козы златорогы. »
Че не сж излѣзли (2) козы златорогы,
Козы златорогы птички златокрылы.
Ахъ най_сж излѣзли (2) върли ми хайдути,

Че сж хванали (2) Боснянски хаджіи
До единъ ги съблекли (2) на късове ги сѣкли.

Х.

Робы и робини.

Да ся провали Митрополія.

Че са направи между два друма,

Между два друма, между два пѣтя.

Въ едина пѣть вървѣтъ млади пашовцы,

Въ другія вървѣтъ черны ми Татари.

Всѣкий Татаринъ по коня ѣзды,

По коня води, по роба кара

И напредъ имъ до три синджиря,

До три синджиря млади робини.

Въ първия синджирь мома Калина,

Въ втория синджирь мома Малина,

Въ третія синджирь сама буля имъ.

Калина плаче Малини дума:

» Дѣ-щимъ, Малино, мамж да видимъ?

» Пѣкъ булж имъ ги разговаряше:

» Мълчи, Калино и ты Малино!

» Буля да плачи буля да жели

» Че си оставя мѣжко-то дѣте

» Мѣжко-то дѣте въ горж зеленѣж

» Ненакърмено, неокѣпано,

» Неокѣпано, нито крѣстено.

» Буля да плачи, буля да жели.

» Вази ще каржтъ въвъ Цариграда,

» Че тамъ си има отъ наш'-тѣ вържъ,

» Отъ наш'-та върж Християнска;

» Пѣкъ мен' ще каржтъ въ Татарскѣ земѣ,

» Чи тамъ си нема отъ наш'-тѣ вържъ,

» Отъ наш'-тѣ вържъ, отъ наш'-та рода.

» Буля да плачи буля да жели.

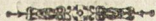
XI.

Стоянь и Заманда.

Голѣмъ са съборъ събрало,
Съборъ та панаиръ
На Врачанскѣ-тѣ планинѣ,
На Врѣжанскія мѣнастырь
На Св. Богородицѣ прѣзъ дня.
Като отъ черквѣ излѣзохъ
Редомъ си наредъ сѣднѣхъ,
Попове още кметове,
Хаджии и чорбаджии;
Печено агне ѣдахъ,
Ройно си винце пияхъ;
Момцы-тѣ камѣкъ мѣтахъ,
Момы-тѣ хоро играяхъ,
И са веселѣхъ веселяхъ.
Младъ Стоянь луда гедія,
Ни ѣде Стоянь ни піе,
Ни са веселѣхъ весели,
Запалилъ кѣсо чабуче,
Та си тютюнъ піеше,
Самъ си са бѣше умыслилъ.
Дѣ го съглѣдъ събора
Събора та панаиря,
Че на Стояна думаше:
» Стоене, луде гедіо
» Бре, беззаконна бекрію,
» Що не ѣдешъ, Стоене ни піешъ,
» Ни са веселѣхъ веселишь? »
Стоянь си дума продума:
» Ой ми вы вази хаджии,
» Хаджии и чорбаджии,
» Ъжте и пійте, хаджии,
» И са веселѣхъ веселете,

» И са на Бога молете,
» Дано Замандж не дойде,
» Заманда млада войвода;
» Че, ако Заманда довтаса,
» Събора ще ны развали,
» Панаиря ще ни распилѣй. »
Додѣ си Стоянѣ издума,
И Заманда си довтаса
Съ триста момцы юнацы;
Червено конче ѣздеше,
И цѣль букъ носи на рамо,
Мечка кръвница водеше.
Какъ го съгльда събора
Всѣкий му на кракъ постана,
Всѣкий му селямъ подаде —
И пълнѣ чашкѣ съ винце,
Младѣ Стоянѣ, луда гедія
Нито му на кракъ постана,
Нито му селямъ подаде.
Дѣ го съгльда Заманда,
И му сърдито продума:
» Стоене, луда гедію,
» Бре беззаконниа Бекрію,
» Какъвъ си ты, бре Стоене?
» Нито ми диванъ поставашъ,
» Нито ми селямъ подавашъ,
» Нито чашкѣ съ винце напѣлвашъ. »
Стоянѣ Заманди думаше:
» Замандо, млада войводо,
» Азъ на тебъ диванъ не ставамъ,
» Азъ на тебъ селямъ не давамъ,
» Нито ти чашкѣ наливамъ. »
Заманда ся люто расърди,
Цѣль букъ на земѣж удари,
Че си конче-то привърза

И при него мече-то,
Пакъ рипна, та си подскочи.
Какъ го съзлѣда младъ Стоянъ,
Че си чобуче захвърли,
Пакъ рипна и той подскочи —
И взехъ да ся поборѣжтъ.
Малко са много борили
Тридни ми и три нощи,
Нито Заманда надвива;
Нито младъ Стоянъ надвива;
А събора ги гледаше.
Стоянъ ся люто расърди,
Като Заманда издигна
И го на земѣж удари,
Три лакти въ земѣж потъна, —
И тось-часъ Заманда загина,
Стоянъ му отвърза конче-то,
Отвърза и го възсѣдна;
Черно си мече поведе,
А подиръ него тръгнахъ
И триста момцы юнацы,
Все съ боснашки калпацы;
На-слѣдъ тѣхъ ми са тръгнали,
Събора та панаиря,
И всички-тъ сж викали:
» Да е живъ Стоянъ, младъ юнакъ
» Че ны събора забрани,
» Събора, та панаиря. » —

Съвременна летопись.

Нѣколко думи за Суецкій-тъ прѣшеекъ.

Прѣшеекъ-тъ, кой-то отдѣля или да речемъ по добръ, кой-то съединява Азия съ Африка всѣкогы ꙗе стоалъ на правый-тъ пѣтъ у старовременни-ти народи, кои-то сѣ имали трѣговскы сношенія съ вѣсточнѣ-тъ Азия. Финикіяне, Картагеняне, Сицилійци, Римляне, Гръци, народы малоазіатскы и Сирійскы, Египтяне, и всичкы-ты народы, кои-то сѣ правили помежду сѣ дѣятелнѣ трѣговиѣ и сѣ достигали до най далный-тъ вѣстокъ никогы не сѣ обхождали той-зи прѣшеекъ и всѣкогы сѣ заминували прѣзъ него, прѣзъ кой-то ꙗе минувалъ главный-тъ пѣтъ въ Аравиѣ и въ Персійскый-тъ заливъ, нѣ оныѣ народы не сѣ имали дръзновение да прорѣжѣтъ той-зи прѣшеекъ и да ископѣжѣтъ каналъ отъ Средиземно-то море въ Ериѳрейско-то (чръвено-то), защо-то сѣ мыслили че вода-та въ послѣдне-то стои на нѣколко лакти по високо отъ врѣхнинѣ-тъ на Средиземно-то море. Тѣ сѣ сѣ боѣали да не бы да затѣжѣтъ прѣшеекъ-тъ, а още повече сѣ сѣ боѣали да не бы сѣ разлѣѣ солена-та вода отъ чръвено-то море и да сѣ смѣси съ прѣснѣ-тъ водѣ на рѣкѣ Нилъ, коѣ-то ꙗе тврѣдъ нужна за оплодотвореніѣ-то на Египта. Ето причина-та за коѣ-то тѣѣ народы не сѣ сѣ рѣшавали да устроѣжѣтъ правъ пѣтъ за гемии-ти отъ средиземно-то море въ Ериѳрейско-то, и таѣа причина, ако и да ꙗе тѣѣ тврѣдъ не основателна въздрѣжала ꙗе въ срѣдни-тъ врѣмена господари-ти отъ багаритскѣ-тъ династии отъ испълненіѣ-то на пламенно-то тѣѣ-

но желание: да отдѣлѣтъ Египетъ отъ Сириѣ съ ѣднѣж широкъ и дълбокъ урвѣж, напълненъ съ водѣж отъ Средиземно-то море до Чръвено-то за да оградѣтъ дръжавѣж-тѣ си — Египетъ — отъ врагове-ти и да въспрѣпятствовѣтъ на крѣстоносци-ти и на калифи-ти да не нападатъ на Египетъ.

Обаче ако и да не ималъ въ стари-ти и срѣдни-тѣ времена правъ каналъ помежду Средиземно-то и Чръвено-то море; нѣ водно съобщение отъ ѣдно-то море въ друго-то бѣ устроено съ вѣтрешни канали, кои-то свързвахъ Нилъ съ Суецкый-тъ прѣшеекъ. Любопытно ѣ да поглѣднемъ, що говорѣтъ за тѣхъ съобщения ветхы-ты писатели. Мы ще представимъ на читатели-ти извлѣчение отъ най достопримѣчательни-ти историци и ще почнемъ отъ Иродота, кой-то ся ѣ родилъ въ Аликарнасъ за 481 година до Р. Х.

Иродотъ приказва, че Нехао, сынъ Псаметиховъ, като ся въцарилъ въ Египетъ (617—601 до Р. Х.) прѣвъ поченъ да устроѣва съобщение съ Ериѳерейско-то море и заповѣдалъ да ископаѣтъ каналъ чѣтыре дѣна дълъгъ а широкъ достаточно за да могѣтъ свободно да ся разминѣтъ двѣ трирѣми (голъми кораби); Той-зи каналъ ся зачиналъ отъ рѣкъ Нилъ по високо отъ градъ Гувастъ, продължавалъ ся около Патулионъ, аравийскый градъ, и ся свършѣлъ при Ериѳерейско-то море. — Иродотъ още приказва, че на тѣхъ работѣж загынѣли до сто и двѣйсетъ хыляди Египтяне, и най напоконъ Нехао напашенъ отъ нѣкоѣ прѣдсказаніе, че ужъ отъ трудъ-тъ му ще ся воспользуютъ варвары, напусти работѣж-тѣ и остави той-зи трудъ не доврѣшенъ. Иродотъ ако и да хвали ползѣж-тѣ коѣж-то бы получилъ Египетъ отъ той-зи каналъ, кой-то свързѣвалъ всицкы-ти чѣсти на Египетско-то царство съ Ериѳерейско-то море, и въ Средиземно-то отворенъ му ѣ пѣтъ-тъ прѣзъ рѣкъ Нилъ, нѣ той

указва друго мѣсто, прѣзъ коѣ-то пѣть-тъ ꙗко былъ по кжѣ за прѣминуваніе-то отъ Средиземно-то море въ Чръвено-то.

• Най краткій-тъ пѣть, говори той, отъ Сѣверно-то море въ южно-то коѣ-то ся нарича Ериерейско наченова ся при планинѣ-тъ коя-то ся нарича касіи и отдѣля Египетъ отъ Сириѣ. Тука растояніе-то ꙗко хылядо стадии до Аравійскій-тъ заливъ. Той-зи пѣть ꙗко най краткъ, а прорѣзанный-тъ каналъ ꙗко и по дългъ и по криволивъ.

Планина-та Касій, коѣ-то споменува Иродотъ ꙗко песчана насыпь, коѣ-то отстои на 50 кылограма десять часа отъ Пелузія. Нъ това показаніе Иродотово не ꙗко съвсѣмъ право зашто-то не ꙗко тамъ най кратко-то разстояніе между двѣ-тъ морета. Планина-та или по право мысъ касій придобылъ ꙗко въ исторіѣ-тъ извѣстность отъ смѣръ-тъ на Помбея великаго. — Великій Помпей кога го разбихъ при Фарсаль (48 год. до Р. Хр.) удали ся въ Египетъ, и кога стигна при мысъ Касій проводи да иска дозволеніе отъ Птолемея младаго-царя Египетскаго, да излѣзе въ Царство-то му — Царскій-тъ Сѣвѣтъ рѣшилъ да го пусти да излѣзе на брѣгъ-тъ, нъ тайно далъ заповѣдь да го убиѣтъ кога излѣзе; Токо що стѣпи Помпей на брѣгъ-тъ нападнахъ на него и го посѣкохъ, главѣ-тъ му отсѣкохъ, а тѣло-мо му исхвърлихъ за да го изѣдахъ пустинны звѣрове и хищны птици. Нъ единъ неговъ чловѣкъ Филиппъ вдигналъ тѣло-то обмылъ го и го изгорилъ и пепелъ-тъ ся ꙗко нахождалъ въ Касій, и кога Агріанъ пѣтуваше въ Египетъ найде го и му издигна памятникъ.

Другый грѣцкый писатель, Діодоръ Сицилійскый кой-то ꙗко живѣлъ въ послѣдній-тъ вѣкъ до Р. Хр. и ꙗко написалъ чотырсѣ книгы за исторіѣ-тъ на разни народи старовременни. Въ книгѣ I гл. XIX, гдѣ-то описува долний-тъ Египетъ Діодоръ казва: • на край-тъ при теченіе-то си Нилъ ся дѣли на нѣколко

рѣкава отъ кои-то два главни образувать Нилскѣ-тѣ Делтѣ а други пять сѣ расположены помежду два-та главни, и число-то на всички-ти гърла Нилскы сѣ до седемь. Прьво-то гърло, коє-то тече отъ истокъ кѣмъ заходъ нарича ся Пелузийско, второ-то — Тинетийско, трете-то Мендезийско, четверто-то Фатнитийско, пято-то Севіенитийско шесто-то Волвитийско и седмо-то Коновийско. На всѣко єдно гърло стои градъ, расположенъ и по два-та брѣга на рѣкѣ-тѣ и обнесенъ сѣ укрѣпленіе. Има оше и каналъ, кой-то є проведенъ отъ Пелузийско-то гърло кѣмъ Ериѡрейско-то (Чръвено-то) море; Нехао сынъ Псаметиховъ, прьвъ є поченжлъ устроєніе-то на той-зи каналъ; Дарій (Гистасповъ сынъ) Персийскій царь искаше да продлѣжыва той-зи трудъ, нѣ напашенъ отъ довѣренни лица, че ужъ вода-та на Чръвено-то море стои по високо отъ Египетскѣ-тѣ земіж, и ако ся пуснжтъ води-ти въ каналъ, то можтъ да залѣжтъ цѣлъ Египеть, Дарій напусти намѣреніе-то си и заповѣда да вѣспржтъ работѣ-тѣ. Подиръ него вторый Птоломей (Филаделфъ), сѣ помощъ-тѣ на наукѣ-тѣ и на искусство-то, възобнови дѣло-то и споредъ нужди-ти на много мѣста въ каналъ-тѣ бѣхж устроєни врата, кои-то ся отваряхж и затваряхж сѣ голѣмж леснотинж. Той-зи каналъ впада въ Ериѡрейско-то море около градъ Арсиное (сегашний Суецъ) и въ честь на устроитель-тѣ си нарича ся Птоломеовъ каналъ. »

И така за двѣсти чєтырєстѣ години до Р. Хр. при Птоломєѣ II Средиземно-то море имало є сѣобщеніе прѣзъ каналъ-тѣ сѣ Ериѡрейско-то. Той-зи каналъ є зачєноваль въ Пелузийскій-тѣ заливъ, токо рєчи на сжщо-то мѣсто гдѣ-то шє ся почєне и каналъ-тѣ, кой-то шє устрои Г. Лєссєрсъ, и два столѣтія є бьль въ добро сѣстоїаніє. Нѣ при Клеопатрѣ коїа-то є царувала прѣди трийсѣть години до Р. Х; той бѣ ся задрѣстиль и не є бь-

до вече възможно да плуватъ кораби въ него. За Птоломеовъ-
тъ каналъ Стравонъ съвременникъ на Діодора пише въ 17-тъ
книгѣ на своето землеописание » Има каналъ, кой-то ся упира
въ Чръвено-то море или въ Аравійскій-тъ заливъ, близу при
градъ Арсиное, кого-то нѣкои си наричатъ Клеопатрида. Той-
зи каналъ тече прѣзь Езера, кои-то ся наричатъ горчиви, зашто
вода-та имъ не была горчива, а сега като ся смѣси съ водѣ-
тъ, коѣ-то не преведена отъ рѣкъ Нилъ станѣла не прѣсна, и
въ тѣхъ езера плуватъ рѣчни птици. Той-зи каналъ не поченѣтъ
отъ Сезостриса, прѣди троѣанскѣ-тъ войнѣ, или какъ-то други
мыслятъ отъ Псаматихова сына, кой-то умрѣлъ прѣди да сврѣ-
ши той-зи трудъ. Дарій искалъ да продължава тѣхъ голѣмѣ и
полезнѣ работѣ, но введенъ въ заблуждение отъ неразбрани
чловѣци, кои-то го увѣрихъ, че ужъ вода-та въ Чръвено-то мо-
ре стои по високо отъ Египетъ и ако прорѣже прѣшеекъ-тъ,
то ще нахлуне и ще потопи Египетъ, и Дарій напусти той-зи
трудъ недовършенъ. Най напоконъ Птоломеевци устроишъ той-зи
водный пѣтъ, и мореплаватели-ты по желание могатъ съ кораби-
ти си да прѣминѣтъ отъ едно-то море въ друго-то и обратно.
Близу при Арисное има градъ Ироополисъ (Иродотовъ Патулі-
онъ) и Клеопатрида, коѣ-то лежи на Арабскій-тъ брѣгъ по бли-
зу къмъ Египетъ. Ериерейско-то гърло на каналъ-тъ опира ся
въ море-то при село Факкуза. Каналъ-тъ въ горнѣхъ-тъ частъ
има сто лакти ширинѣ и не дълбокъ колко-то не нужно за да у-
дрѣжи голѣмъ корабъ съ товаръ-тъ. Тука ся нахожда още градъ
Вувасть, отъ кой-то и областъ-та ся нарича Вувастинска. » Ді-
одоръ и Стравонъ сѣ съгласны въ повѣствованието и подкрѣ-
пѣватъ единъ другото и не остава причина да ся сумѣвамы,
че въ стари-ти времена имало не водно съобщение помежду
Средиземно-то и Аравійско-то морета.

Ето история-та на Суецкый-тъ каналъ до Рождество Хри-
другый пжтъ ще изложимъ историѣ-тъ на той-зи каналъ въ срѣд-
ни-ти вѣкове и при владычество-то на Турци-ти, а най напо-
конъ ще представимъ описание на каналъ-тъ, кой-то ще почене
Г. Лесепсъ.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДНЕВНИКЪ.

Въ прѣдидущѣ-тъ нашѣ Книжицѣ изложихмы мнѣние-то за
политическо-то значеніе на Шербургскы-ти праздници, да ся
обрънемъ сега къмъ вжтрѣшнѣ-тъ лѣтопись на Европейскы-ти дръ-
жави, въ кои-то политическый-тъ животъ прѣдставлява явленіе
колко годѣ замѣчательно сирѣчь такво явленіе, на кое-то зна-
чение-то надминува частный-тъ интересъ. Наистинѣ съ таквы
явленія въ сегашно-то врѣмя не сме богаты. Исключение пра-
ви една Великобританія, отъ коѣ-то и ще почнемъ нашый-тъ
Дневникъ.

При Шербургскы-ты праздници, кой-то бѣхъ записали свѣтъ-
тъ малко внимание дадохъ на троннѣ-тъ речъ на Английскѣ-тъ
кравѣжъ, съ коѣ-то тя заключи Парламентъ-тъ за тѣхъ години;
А на тѣхъ речъ по разни причини трѣбъ да ся даде по голѣмо
внимание. Тя има несумнѣнѣ важность, защо ѣ прѣво-то все-
народно возвание къмъ прѣдставители-ти народни отъ странѣ-тъ
на кабинетъ-тъ кой-то прѣди нѣколко месеца смѣни министер-
ство-то на Лорда Палмерстона; Обаче тщетно ще трѣсимъ въ
ниѣж ясно начертаніе на политическа-та му програма, напро-
тивъ нѣйный-тъ характеръ ся отличава съ тщательно уклонение
отъ всяко положително обязательство за напредъ прѣдъ лице-то на
представително-то събрание, и това ѣ предава безцвѣтность, въ
коѣ-то най вѣрно ся отражава сегашно-то положеніе на
министерство-то, коѣ-то на видъ ся показва да ся ѣ доста у-

крѣпило въ послѣдне-то врѣмя, а въ сжщность все още като и
отъ начало-то не е твърдо. И на истинѣ Лордъ Дерби ако вни-
кнемъ добръ въ положението му ималъ е много и твърдъ мно-
го причини за да ся въздржи отъ откровенно изложение прѣдъ
палатѣ-тѣ на свои-ти политически убѣждениа. Извѣстно е че
торийска-та партия нѣма сега въ Англичѣ такво влианіе какво-
то е имала въ напрѣдни-ти времена. Извѣстно е още, че се-
гашно-то торийско министерство не е съ драго сръдце познато
отъ народѣ-тѣ, и на него народѣ-тѣ не възлага голѣми надежди
и не чяка голѣмѣ ползѣ, слѣдователно всѣкогы страна-та ще бѣде
рада ако ся прѣдстави случай да ся избави отъ него. И ако суще-
ствува до сега това министерство-то нѣ зашто-то има голѣмѣ
партии въ парламентѣ-тѣ нѣ че има на странѣ-тѣ си вышегла-
сиѣ; а зашто-то партии-ти сѣ раздробени и една друга обезси-
лива въ парламентѣ-тѣ. Нѣ ако бы това раздробение въ нѣкой
случай да исчезне, то министерство-то не ще можи да устои и
единъ день. Ето зашто Лордъ Дерби залѣга да удържи това по-
ложение въ парламентѣ-тѣ, и да избѣга столкновение-то съ про-
тивнѣ-тѣ партии за да не бы да ѣ даде поводъ да ся съеди-
ни въ нѣкой въпросъ. До когы той-зи кабинетъ ще може да ся
забрана въ той-зи начинъ ще покажѣтъ обстоятелства-та,
а сега само е извѣстно че той не може иначе да
дѣйствова.

И така безцвѣтнѣ-тѣ характеръ на тронѣ-тѣ рѣчь може
да ся объасни отъ това положение въ кою-то ся нахожда ми-
нистерство-то прѣдъ палати-ти. Нѣ ако е таа рѣчь скудна отъ
политически въпроси тѣ е твърдѣ богата съ факти и показва
голѣмѣ-тѣ дѣятелность на министерство-то. Въ нѣеѣ ся излагать
много дипломатически несогласиа кои-то правителство-то е у-
тишило, и много закони, и правителствени мѣри кои-то е то

изработило. По важни-ти мѣри извѣстни сѣ вече на читатели-ти прѣво-то мѣсто заема устройство-то на Индиѣ индийскій-тъ билъ ¹⁾ и съ това заедно въздава се похвалѣ на индоанглийскѣ-тъ войскѣ, а за възстание-то въ Индиѣ казва се да ѣ вече подадено, ако и да ѣ още далечъ отъ свръшание-то. Въ тѣхъ рѣчь нищо не споменува царица-та за Еврейскій-тъ билъ, съ кой-то се допушѣтъ Евреи-ти въ Палатѣ-тъ като представители. Въ троннѣ-тъ рѣчь нищо не ѣ казано и за другъ единъ билъ, кой-то бѣ предложенъ отъ министерство-то прѣди да се закрие Парламентъ-тъ. Правительство-то проси да му даде Парламентъ-тъ право да събира милициѣ-тъ и кога ѣ Парламентъ-тъ закритъ, и да ѣ проважда на вѣнъ отъ граници-ти, ако се случѣ нужда.

Отъ вѣтрешни-ти мѣри най важна-та ѣ очистение-то на рѣкъ Темза. Голѣми-ти горѣщии прѣзъ това лѣто имахъ голѣмо влияние на общественно-то здравѣ въ Лондрѣ, и най много въздухъ-тъ се плѣнеше съ мѣзми отъ рѣкъ-тъ, коѣ-то ѣ затрупана отъ разни нечистоти. И за това опредѣли се да събере градъ-тъ съ особито едно даване до 3 мил. лири стерлини, и да употреби за да очисти русло-то на рѣкъ-тъ.

Помежду други-ти новини най нова-та изъ Англиѣ ѣ размирица-та въ нѣкои си мѣста въ Ирландиѣ, отъ коѣ-то много пострадали землевладѣлци-ты (спяхии-ты); нѣ тыѣ извѣстѣа за да се оцѣнѣтъ правдиво искѣтъ потвърждение или поне нѣкоѣ пояснение.

Изъ Франциѣ най голѣма-та новина, съ коѣ-то се плѣ-

¹⁾ Билъ (bill) ше рече записка, билетъ, писмено прѣдложение, а всячки-ти предложениѣ въ парламентъ-тъ ставѣтъ писмено, за това и се назоваваѣтъ билѣ.

нѣтъ днесъ вѣстници-ты ꙗ Шербургско-то свидѣніе: въ слѣдующѣ-тѣ Книжицѣ ще поговоримъ за него по надлѣго и ще съобщимъ на наши-ти читатели онова щото може да има повече интересъ, а сега само остава да кажемъ че въ Парижъ ся сѣ появили двѣ книжици: *Cherbourg s'est la paix* (Шербургъ ꙗ миръ) и *Augons nous la guerre avec l'Angleterre?* (Ще ли имамы войнѣ съ Англичѣ?). И въ двѣ-тѣ книжици залѣгътъ да докажътъ, че ꙗ нужно да ся поддрѣжи Англо-Французскый-тъ сюзъ. Въ вторѣ-тѣ книжицѣ, коѣ-то ꙗ наплѣнена съ похвали на императорскѣ-тѣ Франциѣ и на императоръ-тъ, писатель-тъ показва по добро расположење кѣмъ Россіѣ нежели кѣмъ Англичѣ нѣ съвѣтова да ся поддрѣжи сюзъ-тъ съ Англичѣ.

Конференции-ти на врѣмя ся сѣ прѣстановили споредъ Шербургскы-ти праздници нѣ скоро трѣбѣ пакъ да ся поченжѣ и да ся свршъжѣ.

Отъ Австриѣ пишъжѣ че открыло правителство-то заговоръ въ Галициѣ. Най старый-тъ отъ заговорници-ти ималъ 19 год. а най младый-тъ 14 год. нѣ какъ-то казва Келнскый-тъ вѣстникъ това дѣло не ꙗ друго освѣнъ една школническа лудость.

Отъ Италиѣ пишъжѣ че тамъ не е тврѣдъ спокойно. Италианци-ты ся надъжътъ, че Австриѣ съ политикѣ-тѣ си ще остане безъ сюзници.

Отъ Гръцко пишъжѣ: Гръцкый-тъ кралъ Отонъ нахожда ся въ Нѣмско и има намѣреніе да иде въ Парижъ да приговори съ Императоръ-тъ за прѣстолонаслѣдніе-то. Правителство-то рѣшило да издигне памятникъ помежду Аѣнна и Пирей на мѣсто-то, гдѣ-то ꙗ паднѣлъ убитъ Караисаки, и въ сѣщѣ-тѣ гробницѣ ще ся съберъжѣ кости-ти на другы-ти Гръци, и чужестранци, коѣ-то сѣ паднѣли въ бой-тъ за освобождѣніе-то на Гръцко.

ТРЪГОВСКИЙ ДНЕВНИКЪ.

Покорена отъ чловѣческо-то искусство земѣ-та отъ день на день умаява прѣдъ очи-ти ни. Глави-ти на два свободни голѣми народи на свѣтъ-тъ, Английска-та кралева и Сѣверо-Американскый-тъ прѣдсѣдатель размѣнѣтъ помежду си поздравителни-ти комплименти, кои-то въ нѣколко минути преминуваѣтъ прѣзъ Океанъ-тъ кой-то ѣ побѣденъ вече отъ чловѣческый-тъ умъ. Желѣзни-ти пѣтища и параходно-то плуване бѣше поченѣло вече да стѣснява растоѣние-то на земѣ-тъ и да го умали до destino пѣти отъ колко-то-то ѣ было на прѣдъ. Още нѣкоѣ и друга година или по добръ да речемъ нѣкой и другъ мѣсяцъ не ще да заминѣ и земѣ-та ще ся обвѣе съ электрически телове, кои-то ще прѣдаваѣтъ въ нѣколко минути чловѣчески-ти мысли отъ единый-тъ край на земѣ-тъ до другъ-тъ. Старо-то чловѣчество на всѣдъ прѣкланѣ ся прѣдъ съвременно-то просвѣщение. А богатство-то коѣ-то чловѣческый-тъ трудъ извѣлачѣ отъ природѣ-тъ, расте безпрѣстанно и отвѣра нови пѣтища за промышленность-тъ. Отъ какъ ѣ открылъ Колумбъ Америкѣ, нищо не ся ѣ могло до сега колко годѣ да ся сравни съ сегашно-то разширение на чловѣческѣ-тъ дѣятельность. Вчера ѣ изврѣшено повече, казва Английскый-тъ Вѣстникъ «Times» за дѣ ся уздрави наша-та власть, нежели колко-то сѣ могли да изврѣшаѣтъ до сега мѣдрость-та на наши-ти правители, и щедрость-та на нашъ-тъ парламентъ и прѣданность-та на наши-ти колонии. Между Канадѣ (въ Америкѣ) и Англиѣ пѣма вече растоѣние. Атлантичскый-тъ океанъ ся ѣ прѣврънѣлъ въ сухопутно сообщѣние и спорѣдъ наше-то желание дръжава-та ни не ѣ сега вече раздѣлена, а съставѣ една страна.

КНИЖЕВНЫЙ ДНЕВНИКЪ.

Наша-та Книжнина ся не обогатила отъ нѣколко книжки кои-то имамы случаяй да видимъ въ типографіѣ-тѣ на Д. Цанкова и Б. Миркова, нѣ не можемъ днесъ да кажемъ нѣщо затѣхъ зашто-то гы нѣмамы подѣ рѣжѣ-тѣ ни. Особенно привлека вниманіе-то ни Всеобща-та Историѣ на Іоакыма Груева. Г. Груевъ, като учитель, твърдѣ добръ не позналъ нужди-ти на ученици-ти и залѣга, колко-то може, да посрѣщне тыѣ нужди. Той не избралъ едно отъ най добри-ти рѣководства исторически и още повече го не приспособилъ за училища-та, като го е съкратилъ въ нѣкои мѣста, а въ други допълнилъ.

Колко-то ся радвамы на тѣхъ книжкѣ още повече ся радвамы, че и другой единъ учитель Г. Радуловъ кой-то такоже не посвятилъ животъ-тѣ си за образование-то на блъгарско-то юношество и подканенъ отъ сѣщѣ-тѣ причинѣ, издалъ не въ Одесѣ Всеобщѣ Географіѣ прѣведенѣ, и тѣя отъ русскій языкъ и така една-та книжица ще допълня другѣ-тѣ. Дай Боже тѣхний-тѣ примѣръ да найде послѣдователи и съ той-зи начинъ можемъ да ся надѣнемъ скоро да придобѣнемъ на языкъ-тѣ си пльнѣ курсѣ на потрібни-ти за наши-ти училища книги.

ОБЩИЙ ДНЕВНИКЪ.

Градища вѣзѣ Чермно-то море.

Сега Чермно-то море привлека общо-то вниманіе за много причини, за това не ще бѣде неумѣстно да припомнимъ на наши-ти читатели градища-та кои-то сѣ разсыпани по брѣгове-ти на това море прѣзъ коѣ-то лежи най близкій-тѣ пѣтъ отъ Европѣ въ Индиѣ и въ Кыпѣ зашто-то прѣзъ него ся съ-кращава пѣтъ-тѣ отъ 5,000 морескы мили до 1500. Отъ кѣмъ Уемень най напрѣдъ нахождамы градъ Моккѣ, кой-то не прочютъ съ свое-то *Кафе Мокка*. Нѣкогы не ималъ отъ 40 до 60 хы.

жители а сега само 2000 души. Стока вади на 2240000 фр. а кафе всичко вади на 500,000 фр. Причина-та, за коѣ-то той-зи градъ е испадилъ, е напредованіе-то на Адена, кой-то скоро расте отъ какъ сѣ го зели Англичане-ты. Подиръ Моккѣ сръщамы Годайда гдѣ-то живѣе Паша-та, главно-то тържище за кафе-то, коѣ-то излазя на суммѣ до 5,000,000 фр. и народонаселение-то му се е умножило отъ 4,000 души стигнало е сега до 25,000. Третий-тъ търговскій градъ е Логенъ, около 15 — 16 часа на сѣверъ отъ Годайдъ има 5,000 души население. А тръговина-та му се въскачува до 1 мил. фр. На западнѣ-тъ странѣ на море-то ще забѣлѣжимъ единъ малкъ островъ Мосуа — кой-то е отдѣленъ отъ земѣ-тъ съ единъ морскій рѣкавъ до 50 лакти широкъ. Тръговина-та на това мѣсто простира се до 6,000,000 фр. отъ кои-то половина-та е на пай-тъ на Англич. Отъ други-ти градища Абокъ, Раз-Али, Таджура, Албаду, Губутъ-Карабъ, Зейла и Дорбера; само послѣдний-тъ е нѣколко важенъ, зашто-то има добъръ портъ, и тръговиѣ доста широкъ само на панаиръ-тъ се събирѣтъ до 30 х. души и прави тръговиѣ до 14/м. фр.

Нѣ най-важный-тъ градъ е Аденъ кого-то е привзела Индійска-та Компания още на 1839 год. и е разнесла голѣми сумми за да го укрѣпи и украси. На 1839 год. население-то му не надминуваше 4.000 д. а сега има до 25,000 или до 36,000 и още бы се умножило население-то му ако имаше той-зи градъ доста водѣ, нѣ вода-та му е малко и е скѣпа. Портъ-тъ му приема всѣкъ годинѣ мѣстни произведения на 30,000000 фр. Той-зи градъ е сръдоточіе-то на Английска-тъ силѣ въ Чермно-то море; и безъ разрѣшеніе на Аденскій-тъ Султанъ (Английскій правитель) никого не пущѣтъ въ странѣ-тъ. Противъ Адена лежи и островъ Перимъ, кого-то е усвоила сега Англия, нѣ още не е поченѣла да го укрѣпѣва, зашто-то други-ти дрѣжави сѣ протестовали противъ това незаконно усвоеніе

К Н И Г И

*кои-то ся сѣ печатали въ Печатницѣ-тѣ
ни и ся намиръжѣ за продажбѣ :*

СКРАТЕНІЕ на ТУРСКА-ТА ИСТОРИЯ преведена, попълнена и издадена отъ П. Р. Славейкова. — 8^{ва} стр. Цѣна ... 1 дванецъ.

КРАТКА СВЯЩЕННА ИСТОРИЯ преведена отъ Архимандрита Партеція Зографскій. 8^{ва} 120 стран. Цѣна 5 гр.

ЦВѢТОСЪБРАНІЕ (Славянска Христоматія) издадена отъ Никифора П. Константинова. гол. 8^{ва} 200 стр. Цѣна 8 гр.

Учебни Книжки за Дѣца-та, наредени и издадени отъ П. Р. Славейкова :

КНИЖКА І. БУКВАРЬ 8^{ва} 16 стр. Цѣна 1 гр.

КНИЖКА II. СВЯЩЕННА ИСТОРИЯ.

ЕЛЕКТРИЧЕСКИ ТЕЛЕГРАФЪ преведенъ отъ Французки отъ Хр. Ваклидова. Издаденъ отъ Пантели Г. Кисимова.

БЛАГОНРАВІЕ преведено отъ Французки отъ Хр. Ваклидова. Издадено отъ Д. Добровича и Г. Василева за полж-тѣ на Българскѣ-тѣ Книжници. гол. 8^{ва} 48 стр. Цѣна 2 гр.

ПЪРВА ХРАНА преведена отъ И. П. Чичовъ. гол. 8^{ва} 168 стр.

НАЧАЛНОЕ УЧЕНІЕ за дѣца-та отъ Арх. Партеція. гол. 8^{ва} 40 стран. Цѣна 2 гроша.

СМЕТНИЦА отъ Князя Кесарева.

НАРЪЧНА ЧИСЛИТЕЛНИЦА преведена отъ Н. Николова, а по-правена и издадена отъ Ив. Найденова.

Подъ печать :

БУКВЕНИЦА СЛАВЕНСКА отъ Хр. К. Сичанъ Николова.

ФРАНЦУШКО-БЪЛГАРСКИ РАЗГОВОРЪ отъ Ив. Найденова.

АЛГЕБРА преведена отъ Фран. отъ Хр. Ваклидова.

ГЕОМЕТРИЯ преведена отъ Фран. отъ Хр. Ваклидова.

МѢСЯЦОСЛОВЪ за 1859 отъ Българска-та Книжница.

ЦВѢТОНОСНО-ТО ПАНЕГЧЕ Нравствена Повѣсть издадена отъ Х. М. Пашова и Ат. Г. Симова.

ЖИТИЕ и ЧЮДЕСА Святого и Славнаго Пророка Ілія преведено отъ Отца Х. Созронія.

СКАЗАНИЕ за Св. Димитрія Басарбовскаго отъ Арх. Натанаила Стояновича.

Отвъзнишны книги за продажбѣ :

БЪЛГАРСКА ГРАМКА издадена отъ С. Зафорова и Ц. Желева.

Цѣна 4 гр.

Подписка-та за спомоществование-
то на Българскы-ти Книжици и
на Българ. Книжнинѣ приѣма ся
отъ тыѣ лица:

Отъ Настоятели-ти на БЪЛГАРСКЫ-ТИ КНИЖИЦИ
Г. Г. К. Мариновича и К. В. Славчевича въ Цариградѣ.

Отъ Г. Пантели Х. Г. Кисимова въ Тръново.

„ „ Т. Х. Бойчова въ Шуменѣ.

„ „ Братѣа Х. Петкови въ Русчукъ.

„ „ Сав. І. Гамзовенова въ Видинѣ.

„ „ Радѣа Теодорова въ Силистрѣ.

„ „ Братѣа Георгіевичъ въ Варнѣ.

„ „ А. Н. Каракашъ въ Свищовѣ.

„ „ Димитра Трайкова въ Софіѣ.

„ „ Господинѣа Данчева въ Сливенѣ.

„ „ Ст. Арнаудова и сынъ въ Габрово.

„ „ Георги Карловскій въ Тулча.

„ „ Нешиа Х. Матеѣва въ Едрене.

„ „ Доктора С. І. Чомакова въ Пловдивѣ.

„ „ Ст. Груйоглу въ Казанлъкъ.

„ „ Иванча Стоѣанова въ Ескы-Заарѣ.

„ „ Христодула Чорбаджи въ Хаскюѣ.

„ „ Д. Х. Тулева въ Калоферѣ.

„ „ Братѣа Х. Гюрови въ Самоковѣ.

„ „ Дим. Янакиѣва въ Дупница.

„ „ Кара-Никола Ангелова. Въ Тѣ Пазарджикѣ.

„ „ К. Фотинова въ Смирнѣ.

„ „ Хр. Георгіѣва въ Букурешѣ.

„ „ Мих. Поповича въ Ибрана.

„ „ М. и А. Авраамовичѣа въ Гюргево.

„ „ Евлогіѣа Георгіѣва въ Галацѣ.

„ „ Отца Архимандрита Наѣанаѣа Стоѣановича Начал-
ника на Добровецкый-тъ манастиръ въ Яшь.

„ „ Г. Шонова въ Измаилѣ.

„ „ Николаѣа Хр. Палаузова и Ст. Тошковиѣа въ Одессѣ.

„ „ Ат. Михайлова въ Виеннѣ.